

ליקוט על תפילת י"ח

2	הענין שתפלה היא עבודה
2	ג' ראשונות
5	כריעות
9	מגן אברהם
10	מחיה מתים
11	גשמים
12	קדושה
13	אתה קדוש
13	ברכות אמצעיות
14	אתה חונן
19	ברכת השבנו
19	ברכת סלה לנו אבינו כי חטאנו
20	ראה בענינו
20	ברכת רפאנו ה' ונרפא
22	ברכת השנים
24	תקע בשופר
26	ברכת השיבה שופמינו כבראשונה
27	ולמלשינים
28	ברכת על הצדיקים
29	ולירושלים עירך
30	את צמח דוד
33	ברכת רצה
34	מודים אנחנו לך
34	ברכת ועל כולם
37	ברכת שים שלום
37	אלקי נצור

ליקוט על תפילת י"ח

הענין שתפלה היא עבודה:

¹סוד ועבודתם את ה' אלהיכם וכתוב לעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם וארו"ל איזה היא העבודה שבלב הוי אומר זו תפלה. דע כי על דרך הפשט יפלו במאמר הזה ספיקות. הא' ידוע מגדר הלשון שהתפלה בפה והכוונה בלב וא"כ איך יובן הפסוק ולעבדו שזו היא תפלה תאמר שזו כוונת הלב לקיום המצות ולאפוקי ממאן דאמר מצות אין צריכות כוונה. והב' אם היתה התפלה שירות ותשבחות לבד היתה ראוי להקרא עבודה אבל היא רובה צרכינו ובקשתינו א"כ ראוי שתקרא עבודתינו ולא עבודת הש"י ב"ה. והג' תימא איך אחר סידור שבחין סדרו הבקשות ואין זה אלא כמביא דורון ומיד שואל צרכיו וזה בזיון אף אצל מלך ב"ו. ולביאור זה נאמר ידוע כי המדה הזאת שהיא העטרה היא הנקראת לב והיא המקבלת ראשונה עבודת הקרבנות והתפלה היא במקום הקרבנות, וא"כ העבודה היא בלב העליון ששם הקרבנות. והוא הדין התפלה. והנה התפלה היא מתדמת לקרבן כי ידוע שהקרבן הוא מטהר ומקרב את המשובבים. וכן בתפלה אתה אומר אתה גבור לעולם ה' מחיה מתים וכו' הרמז בו להחיות הנדחים למיתה תניינא, כי על תחיית המתים הוא אומר מחיה מתים ברחמים רבים. ותפלות האבות היתה להקריב הנדחים. אברהם שחרית, להעלות אותו שלא יצא לטומאה. וזה אומרו אל המקום אשר עמד שם. ונאמר אשר עשה שם בראשונה. ויצחק פייס מדרתו להתפלל מנחה אשר היא עת רצון וקרב אפילו אותם שנשטמו. ויעקב תיקן ערבית וכיוון לקרב אף הנדחים. כי המעריב למדת הדין הרפה. וכן הוא שיעור הכתוב כשם שמידתו פועלת לקבל הנדחים ולטהרם ע"י הקרבנות כן גם אתם תעשו בתפלתכם תעבדו את ה' כדמות מדותיו ותעלו בתפילתכם היוורדים. וסוד הדבר גלה יהודה באמרו מה בצע כי נהרוג את אחינו וחשב כי אם ימכרוהו לא יחייבו דחיה וסבוב וגונב איש ומכרו מות ימות:

²דע כי ברכות התפלה מהם ברוחניות ומהם בכנ"י. והם י"ח כנגד הי העולמים והם י"ח עולמות כיוון רגלים זו כנגד זו לרמוז שלא יהיה מקום פנוי לרדת משם שום דין לעכב תפלה. וסידורה נגלה במנין ישרה ואחר שיטתה רגליו ישים יד שמאלי על לבו והימין על יד שמאל דמיון עקדת הר המור כי השחיטה בימין והנשחט שוכב על שמאלו. וכ"ז להשקיט מדת הדין ולערב אותה ברחמים. ונותן עינו למטה עיניו הם ז' עיני ה' המשוטטות בכל הארץ וזהו למטה להברם במדת משה ולבו למעלה ולב העליון להעלותה למעלה. וזהו עיניו ולבו שם כל הימים בחיבור אחד. וסומך גאולה לתפלה ואומר ה' שפתי תפתח. וא"ת (כיצד אתה אומר שהוא) בא עתה ליטול רשות מהשער והלא כבר הוא בפנים, שהרי עומד להסמיך גאולה שהיא יסוד לתפלה שהיא העטרה. וי"ל נכנס בשער ההוא ע"י טלית ותפילין ועתה רוצה להסמיכה ושוב להעלותה ולכן נוטל רשות ומביאה לפניו להוריד אליו ע"י הגאולה את הברכה העליונה ושוב להדביקה ולנשאה לכל לראש. וזה אמרו גאל ישראל, גאל בא"ת ב"ש הוא כת"ר:

סוד כוונות שלש ראשונות:

³ברוך – וענין יחס הברכות לאור התיקון, הנה הוא פשוט, כי ענין כל ברכה הנה הוא על תוספות וריבוי אור ושפע הנובע ונמשך מרזא דאור א"ס ע"י מבעיין דנפקין ממ"ס מאור התיקון דמעשה בראשית הנתגלה בו, ומאז ולהלאה הנה מתגלה בהמ"ס אור היחוד

¹ שושן סודות - אות עד

² שושן סודות - אות עה

³ לש"ו כללים ח,ב סד ע"ד:

ליקוט על תפילת י"ח

דאור א"ס להשפיע בו, וממנו שפעת אורו ית"ש, כל הצורך להתהוות והקיום וההנהגה דכל המציאות כולו תמיד בכלל ובפרט ובפרטי פרטות. ועל זה הנה הוא כל הברכות כולן, כי באמירת האדם כל ברכה ואומר "ברוך אתה ה' וכו'", הנה באמירתו למטה, הנה גורם למעלה קיום והעמדה לגילוי אור קדושתו ית"ש שנתגלה באותו השפע אשר לאותו הענין שמברך עליו.

⁴ והמצורף לזה. כשאומר ברוך ישוה ראשו מעט ויכוין בכ"ע (כתר עליון) כי הוא מקור כל הברכות והוא בריכה שאינה נחסרת לעולם. ובמלת אתה יכוין בחכמה עלאה ולא יקים ראשו כי השנית בראשונה כלולה. ובמלת ה' יכוין בבינה והניקוד יהבך (שוא, קמץ שוא, קמץ) בפיו יזכירוהו בשם אדנ"י ובלבו יחברנו בניקוד יהבך יהו"ה (שוא תחת ה'). קמץ תחת ה'. שוא תחת ו'. קמץ תחת ה' ואז יקים ראשו ויעשה תנועה בראשו לאחוריו כדי להעלות הבינה ולהדביקה בחכמה וכתר (שהרי החכמה הכתרכלולה), למתק דינה (כי הדינים יוצאים מהבינה). ובמלת אלהינו יכוין לבינה יען כי היא כלולה בדין וברחמים ולכן נשפעים ממנה ד"ו פרצופים. ובמלת אלהינו יכוין הכוונה הזו – א' רומז לאהי"ה. והל' יכוין להמשיך הרחמים בבינה וממנה לת"ת. והה' לה"א שבשם ב"ה. והנו"ן הכפוף רומז לנו"ן שערי בינה. והיוד לצדיק יסוד עולם [יסוד] (צדיק יסוד עולם) והוא"ו לת"ת. ואלהי נ"ה (נצח והוד) אבותינו יסוד עטרה. וידוע מעתה כי תמיד השפעתם נמצאים במדת האבות אל עליון ש"ת [יסוד⁵], והוא גומל חסדים טובים. כלומר אף שעתה כלולה בדין והדין שלך יורד דרך הפח"ד וההו"ד אל העטר"ת הפועל הכל ורחמיך יורדים דרך החס"ד והת"ת והצדיק יסוד עולם [יסוד] אל העטרה אשר אינך ממשיך אלא דרך ימין. וזהו גומל חסדים טובים בלשון רבים ר"ל כי הג' אלה הפ"ת (חסד פחד ת"ת. מקביל לחג"ת) כולם הם רחמים. וקונה את הכל, ר"ל עשית לך קו המדה הנקראת כל והוא יסוד כי הכל אתה ממשיך אל קו הזה צדיק יסוד עולם [יסוד] וממנו אל העטרה. ומה היא המשכה, היא חסדי אבות שמשפיע דרך הפ"ת ומביאין אל יסוד שהוא הקו. והגואל מביא לבני בניהם, העטרה וכל אשר תחתיה. והיא מגעת אלינו למען שמו באהבה. למען שמו, העטרה המקבלת מצד ימין מן החסד הנקרא אהבה מלך רחמן ש"ת [יסוד] והוא אל ח"י המוריד רחמי החסד. והוא גואל עוזר ומושיע, מן דין ופחד. ומגן מדת הדרום. בא"י, יכוין כבראשונה ויחתום מגן אברהם. ר"ל הבינה היא הבינה המגינה אל אברהם איש החסד וכובשתו ממנו הדין. והנה שבת לרוממות החלק הרחמים ונשפעים מן ש"ת [יסוד]. עתה חוזר לשבחה ולרוממה בגבורה לכן אומר אתה גבור. ר"ל שאתה גבור ופועל בפחד הנקרא גבורה. וע"כ לעולם יהו"ה. אעפ"י שאתה פועל דין רחמים אתה ממשיך בת"ת הנקרא יהו"ה עולם הרחמים. ואתה מחיה מתים הנדחים למיתה תנינא. ורב להושיע תשועת עולמים לאיזה מקום אשר יהיו נידחים. מכלכל חיים בחסד. הספירות אשר הם למטה הנקראים חיים הם בינה. מחיה מתים העתידים לקום מקברותיהם ברחמים רבים. הכתר סומך נופלים כשיתמלאו הספירות דין ורוצים להחריב העולם, אתה ברחמיך סומכם. רופא חולים חלשות כנ"י וכל אשר תחתיה אתה מרפא. מתיר אסורים, ר"ל בהיות הרחמים אסורים מלהוריד מים לכבות אש הדין אתה מתיר אותם. משען לאביונים, ר"ל כנ"י ושלמטה ממנה כענין אביון התאב לכל הצריכים משען לכל ישראל ולהביא להם תאוותם את כ"י המשען שלהם כי אתה ממשיך הכל ת"ת אל כל יסוד ומכל אל בכל עטרת. וכל זה לקיים אמונתו, היא כנ"י להיותה בקיום ברחמים לרחמים לישיני עפר

⁴ שושן סודות - אות עו
⁵ עי' חמדת ימים פורים ז.

ליקוט על תפילת י"ח

החיים ונקראים מתים המה בני חלוף והמתים האמיתים. מי כמוך, כאן גלה שפע גדול בענין שפע הע"ט והבינה. יאמר נוכח העטרה, אעפ"י שאתה מלך בעולם הגלגלים ובעולם השפל, מי מדת בינה הנקרא מי כמוך בעולם הרוחני עם היות שאתה פועל בעולם השפל מכוחה היא פועלת בעולם הרוחניות. יען כי הארון השמטה והיא דומה לך להמית למנוע השפעתן הספירות ומחיה ממשיך השפע ומצמיח הישועה מכ"ע לכבוש הדין. ונאמן אתה. ונאמן העטרה אתה הת"ת כמו ואתה תשמע השמים, כי ע"י אלה ה"ו וה' האחרונה שבשם ב"ה תהיה תחית המתים. וחותרם בא"י מחיה המתים ואינו שוחה. כי כוונת הברכה כך היא ברוך העטרה אתה א"ת יהו"ה הבינה אשר מחיה המתים. לדור ודור לת"ת וע"ש. נגיד גדלך, נמשוך מדת חסדיך הנקרא גדולה ולנצח נצחים שהיא ת"ת אשר הוא ראש הנצחיים נ"ה. קדושתך נקדיש, מקדושתך נקדיש כח ת"ת. ושבחך אלהינו, כלומר שפע המגיע מחכמה ומכתר יר"מ (יהי רצון מלפניך) שאותו השבח לא ימושו מפניו שהיא כ"י (כנסת ישראל) כי היא הנקראת פינו המתרגמת לנו ערכי המצות למשה רבינו ע"ה אלא ירד בת"ת הנקרא עולם וממנו לועד שהיא כנסת ישראל ועד הכל. בא"י (ברוך אתה ה') האל הקדוש. וכונת הברכה כוונת מחי המתים:

⁶ודע זה. דע כי ג' ברכות ראשונות נתקנו כנגד שלש אבות חג"ת והנה ברכה ראשונה באד"ני שהיא כנגד מדת החסד והברכה ב' נגד מדת הגבורה והברכה ג' נגד התפארת וקדושה נגד מדת מלכות. הנה ד' רגלי המרכבה יושבים על מלאות וכן יהיה כוונתך בברכה זו:

⁷אמרו בפרק אין עומדין אמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות אלא באמצעיות, דאמר רבי חנינא ראשונות דומה לעבד שמסדר שבה לפני רבו, אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, אחרונות דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו:

וסוד הענין כי הבא לשאול צרכיו מארון יחיד יצטרך קודם כל דבריו ליחד שמו בו כי זה הוא הדרך הנכון להפיק צרכיו, וזולת זה לא יגיע אל כוונתו כלל, כי בכל התפלות והבקשות צריך המתפלל ליחד במחשבתו את השם הגדול בבנינו ובאותיותיו עד אין סוף. אמרו במדרש שוחר טוב כי בי חשק, אמר רבי יהושע בן לוי בשם רבי פנחס בן יאיר, מפני מה מתפללין ישראל בעולם הזה ואינן נענין על ידי שאינן יודעים להתפלל בשם המפורש, ר"ל בסוד בנין פנימיות אותיות השם, כך היא קבלת החכם רבי שודרוס הלוי ז"ל במאמרם זה בשער הרזים שלו. ואחר שהשלים הכוונה בזה כראוי והכין הדרך אז הוא עת רצון לשאול צרכיו, שהרי בייחוד ההוא תקן כלי להניח ברכה אל ביתו להפיק רצונו, והיא הידיעה להתפלל בשם המפורש, ומי שלא ידע דרך זה הייחוד והתקון אי איפשר שיענה כי אין מקום לזה ולא כלי, בזולת ידיעת ייחוד השם באותיותיו ובבנינו:

והנה שלשה ברכות ראשונות נתקנו על הדרך ההוא להורות על הייחוד הזה שאמרנו, שהם מיחדים בכוונה הראויה ימין ושמאל באמצע, והנה הברכה ראשונה שהיא אבות כוללת כל אותיות השם הגדול הכוללות כל המעלות, וכמו שכתבנו בספר תולעת יעקב, וחותרמין בה מגן אברהם לכלול הכל בימין עליון, ואחר כך מיחדים השמאל בימין בסוד אתה גבור, ואחר כך מיחדים הכל באמצע בסוד אתה קדוש, וצריך המיחד לקבוע כוונתו שם והוא שיכלול במחשבתו וייחד כל שאר המעלות במעלה ההיא, ואז תהיה כוונתו בייחוד ההוא לכלול הכל באין סוף ארון יחיד המשפיע טובו במדותיו שהם סוד

⁶ שושן סודו צה
⁷ עבה"ק ח"ב פרק ט.

ליקוט על תפילת י"ח

שמו הגדול, והוא הנשמה לכל הנשמות, והייחוד השלם להביא ולכלול הנשמה הקדושה ממדרגה למדרגה עד סוף כל המדרגות כדי שתהיה נמצאת בכלם, מתפשטת בכלם, כוללת את כלם, לדעת ולהורות שהוא הכל והוא לבדו ואין זולתו, והייחוד הזה הוא השבח שמסדר העבד לפני רבו בשלשה ראשונות, ולפיכך אין בהם שאלת צרכים להדיוט כלל, כי כלן לגבוה עולות, והמיחד הייחוד הזה על זה הדרך או ביחדו הייחוד ההוא יפיק שאלתו, ולפיכך תקנו האמצעיות שבהם שאלת הצרכים אחר שלשה ראשונות שהם סוד הייחוד והשבח:

ובמדרשו של רשב"י ע"ה (ח"ג כ ע"א) אמרו בזה הלשון מאן דיתבע בעותיה למלכא בעי ליחדא שמא קדישא ברעותיה, ולקשרא כלא בחד ובההוא קשורא אשתכח בעותיה⁸, עד כאן. ולהעיר על זה הסוד תקנו בתחנות הורנו בזעקנו לך צו ישועתנו במפגיע: ואמרו עוד בפרק אין עומדין דרש רבי שמלאי לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל מנלן ממש, דכתיב ואתחנן אל יי וגומר, וכתיב אדני יהוה אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה וגו', וכתיב בתריה אעברה נא ואראה וגו': ובמדרשו של רשב"י ע"ה (דברים ר"ס ע"ב) אמרו בזה הלשון מאן דקאים בצלותא בעי לסדרא שבחא דמאריה בקדמיתא, ולבתר יבעי בעותיה, דהא משה הכי קאמר בקדמיתא אתה החלות וגו' ולבתר אעברה נא ואראה וגו', רבי יהודה אמר, מאי טעמא הכא בקדמיתא אדני ולבתר יהו"ה וקרינן אלהים, אלא סדורא הכי הוא מתתא לעילא ולאכללא מדת יום בלילה, ומדת לילה ביום ולזווגא כלא כחדא כדקא יאות⁹, עד כאן. והכל לכוונה אחת עולה והיא מה שביארנו, כי סדור שבחו של הקב"ה הוא ליחד את השם הגדול בכבודו, ולכלול את הכל באין סוף קודם שאלת צרכיו, ובייחוד ההוא נותן מקום ומכין כלי להפיק צרכיו, כי בזה הוא עושה חיל בעליונים ועוזרם לפעול פעולתם, והם עושים רצונו, והביאו ראיה ממש רבינו ע"ה שצריך העובד לסדר שבחו של הקב"ה ואחר כך ישאל צרכיו:

סוד כריעות להדיוט ולמלך ולכה"ג:

¹⁰תנו רבנן כשהוא כורע כורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם כמה דברים אמורים בהדיוט אבל כהן גדול כורע בהתחלת כל ברכה וברכה והמלך כיון ששחה את ראשו בראשונה אינו מגביה ראשו עד שיגמור התפלה עכ"ל. והטעם ידעת כי יש ג' מדרגות הא' מלכות והיא צריכה לכרוע להביא אליה השפע. ולזוקף בשם להדבק באור פניהם, וכנגדם ההדיוט. והמדרגה השנית הוא החסד והוא כורע בתחלה להביא אליו השפע מג' עליונות וכורע בסוף להשפיע להו"ק בכללו, וכנגדו כ"ג. המדרגה הג' הוא כתר והוא המלך

⁸ ז"ל: כגוונא דא מאן דיתבע בעותיה למלכא בעי ליחדא שמא קדישא ברעותיה מתתא לעילא ומעילא לתתא ולקשרא כלא בחד קשרא ובההוא קשורא אשתכח בעותיה תרגום: כדוגמא זה מי שמבקש בקשתו למלך, צריך ליחד את השם הקדוש ברצונו ממטה למעלה וממעלה למטה, ולקשר את הכל בקשר אחד, ובאותו קשר נמצאת בקשתו.

⁹ ז"ל: מאן דקאים בצלותא בעי לסדרא שבחא דמאריה בקדמיתא ולבתר יתבע בעותיה דהא משה הכי אמר בקדמיתא (&) אתה החלות וגו' ולסוף אעברה וגו' ר' יהודה אמר מאי שנא הכא דכתיב אדני בקדמיתא באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד ולבסוף יהו"ה וקרינן אלה"ם אלא סדורא הכי הוא מתתא לעילא ולאכללא מדת יום בלילה ומדת לילה ביום ולזווגא כלא כחדא כדקא יאות תרגום: מי שעומד בתפלה, צריך לסדר שבח רבונו בתחלה, ואחר כך יבקש בקשתו, שהרי משה כן אמר, בתחלה אתה "החלות וגו'", ולבסוף "אעברה וגו'". רבי יהודה אמר מה שונה כאן שכתוב אדני"י בהתחלה באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, ולבסוף יהו"ה וקוראים אלה"ם, אלא הסדור כן הוא, מלמטה למעלה, ולהכליל מדת יום בלילה, ומדת לילה ביום, ולזווג הכל כאחד כראוי.

¹⁰ שושן סודות - אות עז

ליקוט על תפילת י"ח

מששחה ראשו מפני אימת א"ם ית' שוב לא יגביה עד השלימו כל השפע הצריך לכל הספירות כולם, וכנגדו המלך. ודע כי הוא סוד עמוק:

¹¹ הטעם כי הם יוצאים מ"ג מכילתא דרחמי כ"ע והמלך כ"ע כששוחה ראשו שוב אינו זוקף עד סוף כל הברכות כמו שפרשנו במה שקדם. רופא חולי ת"ת ככתוב כי אני יהו"ה רופאיך. והכנוי שב אל ישראל. ולכן חתם עמו ישראל. ושם החותם כזה בן י"ב אותיות והוא מורכב מן יהה"ו רחום וחנו"ן. ונקודיו ג' ראשונות סגול' וג' שניות ציר"י וג' השלישיות חול"ם וג' הרבעיות פת"ח. וזכור כוונתך המסירה בידך ולא תזוז ממנה. ויש מקצת מקובלים מנקדים השם הראשון (היינו רפאינו יהו"ה ונרפא, בתחילת הברכה) חיריק צירי חיריק צירי. ושם החותם (היינו בחתימת הברכה) חולם שורוק חולם שוא. והכל כוונה אחת רק שמור הכללים אשר סדרנו ותצלית. והברכה הזו יש בה כ"ז תיבות כנגד כ"ז אותיות שהתורה נתנה בהם כי הברכה הזו נתקנה נגד תורה שבכתב (היינו ת"ת) וזה ששנו אנשי כנסת הגדולה מלשון יחיד ללשון רבים (כי ירמיהו הנביא אמר רפאני בלשון יחיד) ורז"ל הזהירונו על זה והפסקנים אמרו בו ב' דיעות לשם זה יעויין זה בספריהם. אמנם אנחנו יש לנו בזה סוד פרשנוהו בחיבורינו אוצר יהו"ה יעויין שם:

¹² בפרק אין עומדין (שם ל"ד ע"א) תנו רבנן אלו ברכות שהאדם שוחה בהן באבות תחלה וסוף בהודאה תחלה וסוף ואם בא לשוח בסוף כל ברכה וברכה ובתחלת כל ברכה וברכה מלמדין אותו שלא ישחה. אמר ר"ש בן פזי אריב"ל משום בר קפרא הדיוט כמו שאמרו כ"ג בסוף כל ברכה וברכה והמלך תחלת כל ברכה וברכה וסוף כל ברכה וברכה א"ר יצחק בר נחמני לדידי מפרשי ליה מיניה דריב"ל הדיוט כמו שאמר כ"ג כורע תחלת כל ברכה המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף דכתיב ויהי ככלות שלמה להתפלל וגו' קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו. וטעם ההפרש שיש בין כל אדם והמלך ועוד מה בכך אם ישחה בכל ברכה וברכה וקושיא זאת הקשו התוס'. ויש לך לדעת כי ברכה ראשונה שהיא נקראת ברכת אבות אשר האבות הם השתלשלות העולם, ראוי שיתן הש"י ג"כ צרכו של עולם, וכמו שמסדר את העולם כך הוא ית' מסדר צרכו מה שצריך אליו. לכך קאמר שם אמר ר"א לעולם ימוד עצמו אם יכול לכוין באבות יתפלל ואם לאו אל יתפלל עד כאן. ומפני מה אמרו שתהיה כיון תפלה באבות ולא שאר ברכות, אבל הפירוש כמו שאמרנו כי בכח הברכה הזאת הוא כל התפלה כי ברכה זאת נזכר שהוא יתברך אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, והאבות הם השתלשלות העולם כי הם התחלה לעולם ובכח ההתחלה הוא הכל ובפרט ישראל אשר הם זרע האבות, ולפיכך בברכה זאת האדם קרוב אל השם יתברך ואז הוא לפניו, כי אין האדם כורע לפני המלך ואינו לפני המלך אבל כאשר מתקרב אל המלך כורע לפניו, לפיכך קודם שמזכיר השם שאז הוא קרוב אל השם יש לו לכרוע לפניו ולמסור נפשו אל השם יתברך כי אין נמצא עם השם יתברך שום מציאות והכל אפס זולתו יתברך, כי זה ענין הכריעה שהוא כורע לפניו שמוסר נפשו אליו ומבטל מציאותו אליו. וכשמזכיר השם עצמו יש לו לזקוף, כי מצד השם יתברך קיום כל הנמצאים והוא יתברך זוקף כפופים. ובכריעה זאת שהוא לפני הזכרת השם ובזקיפה שהוא זוקף כאשר מזכיר השם, בו נרמז כי כל הנמצאים הם נמצאים מאתו וממנו קיום שלהם ואצל השם יתברך הם אפס. ולפיכך כאשר בא אל הזכרת שמו יתברך כורע ומוסר נפשו אל השם יתברך כי מציאותו של אדם אינו נחשב אצל השם יתברך, וזוקף כאשר מזכיר שמו מפני כי מן השם יתברך הכל והוא מעמיד וזוקף הכל לכך יש לו לזקוף כאשר

¹¹ שושן סודות קו

¹² ספר נתיבות עולם א - נתיב העבודה - פרק י

ליקוט על תפילת י"ח

מזכיר השם. וכן בסוף אותה ברכה, כי הברכה הזאת היא השתלשלות העולם מן השם יתברך כי האבות הם השתלשלות והתחלת העולם כמו שהתבאר. וכן במודים, וזה כי כשם שברכה ראשונה שהיא אבות הוא השתלשלות המציאות מן השם יתברך, וכן ברכת מודים הוראה על שכל המציאות הוא אליו. ושני דברים הם כי האב הוא סבה לבן ומשתלשל הבן מאתו ואין הבן בשביל זה קנוי לו כמו העבד, אבל העבד הוא קנוי לאדון שלו והעבד בפרט כורע לפני אדונו שהוא שלו. ואלו שני דברים הם כנגד ב' דברים שאמר הכתוב (דברים ל"ב) הלא הוא אביך קנך, כי אביך ר"ל כי מאתו יתברך השתלשלות ישראל כי הוא סבה להם כמו האב שהוא סבה לבן, קנך שקנה ישראל אליו לו לעבדים. ועל זה הוא כל ברכת מודים שאנו נותנים הודאה אל השם יתברך שאנו שלו ואין אנו מצד עצמינו שום דבר רק הכל להשם יתברך, ולפיכך אומר על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך, וכל ענין הברכה הזאת היא הודאה ונקראת ברכה הודאה, ומפני כך כמו שהוא קרוב אל השם יתברך מצד השתלשלות שלו כך הוא קרוב אל השם יתברך מצד שהוא אל השם יתברך, ולפיכך גם כן בברכה זאת הכריעה מלפני השם יתברך קודם הזכרת השם וזוקף עצמו כאשר מזכיר השם מן הטעם אשר התבאר, כי מצד שהאדם קרוב אל השי"ת יש לו לכרוע ואין קירוב רק באבות ובהודאה מטעם אשר התבאר. ודע כי יש הפרש שהוא ית' סבה ואב לכל הנמצאים לכל אחד וא' בפני עצמו ולפי' כל א' כורע בפ"ע באבות, אבל מה שהכל הוא אפס ואין זולתו יתברך אין בזה הבדל בין איש לאיש ואינו כמו ההויה שהיא לכל אחד ואחד בפ"ע, ולפיכך כשמגיע שליח צבור למודים הכל ביחד כורעים לפניו, כי מצד הכריעה שהיא כהודאה אין הפרש כלל ולפיכך הכל כורעין עם השליח צבור, והבן הדברים האלו. ואמר כי הכהן גדול כורע בתחלת כל ברכה וברכה, דבר זה ידוע כי יש לכהן גדול דביקות בו יתברך מצד כי יש לו קירוב אל השם יתברך מצד ההתחלה כי הכהן גדול הוא קודם והתחלה אל שאר אדם. לכך כהן גדול נוטל חלק בראש ומברך בראש להקדוש ברוך הוא, שמה יש לך לדעת ולהבין כי הכהן גדול קרוב אל השם יתברך מצד שהוא תחלה וראש, ולפיכך ראש כל ברכה כורע לפניו כי הוא קרוב אליו מצד ההתחלה כמו שאמרנו. והבן זה היטב ממה שאמרנו במדרש (ב"ר פמ"ו) אמר רבי ישמעאל אברהם אבינו כהן גדול היה שנאמר נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם וגו', ואברהם היה התחלת הכל שהוא אב הראשון אל הכל, ולפיכך אמר כהן גדול כורע בתחלת כל ברכה וברכה. והמלך כיון שכורע שוב אינו זוקף, כלומר שבכל הברכות הוא כורע ואינו זוקף, כי הפרש בין המלך ובין העם, כי המלך בעם נחשב כמו הכל, ומפני מדריגה זאת המלך קרוב אל השם יתברך בכל ולא תוכל לומר אצל המלך כמו אצל שאר בני אדם שיש להם קירוב אל השם יתברך מצד מה, רק כי מלכות דארעא כעין מלכותא דרקיע ולפיכך הוא קרוב אל השם יתברך בכל, ומיד שהוא בא להתפלל לפני השם יתברך יש לו לכרוע לפניו, כי הכריעה מצד הקירוב הגמור שיש אל האדם אל השם יתברך ומצד אותו הקירוב יש כאן כריעה, ולפיכך המלך בשעה שכורע אינו זוקף, כי המלך מפני שהוא מלך ראוי אליו לבטל חשיבותו לפני השם יתברך שאין מלכותו לפני השם יתברך נחשב לכלום ולכך יהיה תמיד בכריעה, וכל אלו דברים הם דברים הם ברורים מאוד:

ובפ"ק דב"ק (ט"ז ע"א) תניא שדרו של אדם לאשר שבע שנים נעשה נחש וה"מ דלא כרע במודים. ודבר זה, כי הנחש היה הולך בקומה זקופה שהיה מלך שבחיות ונטל השם יתברך זקיפה שהיה לו מתחלה מפני כי היה מסית האדם עד שהיה מין וכופר בעיקר לגמרי, כמו שאמרנו זכרונם לברכה במסכת סנהדרין (כ"ט, א') והיה מסיתו שלא יכרע האדם אל השם יתברך כלל, ולכך כאשר נתקלל הנחש, קללה שלו על גחונך תלך שיהיה

ליקוט על תפילת י"ח

בטל זקיפה שלו, ולכך מי שאינו כורע לפני השם יתברך נעשה גם כן שדרו שלו נחש שבטל זקיפתו בשביל זה. ודוקא שדרו שלו מפני כי זקיפת האדם היא בשדרו שלו ולכך שדרו שלו נעשה נחש, שגם הנחש בשביל שהיה מסית האדם שלא יהיה נכנע אל השם יתברך ולא יכרע לפניו נתקלל בשביל זה על גהונך תלך שילך שלא בזקיפה. ויש לך לדעת כי ראוי האדם שיהיה נחש כאשר לא כרע במודים, וזה כי האדם יש לו שייכות אל הנחש, שאם לא היה לאדם שייכות אל הנחש לא התחבר הנחש אל האדם להיות מסית אותו ולא היה בא הנחש על חוה. וראיה לזה שיש לאדם שייכות אל הנחש כי האדם היה מלך על התחתונים, וכן הנחש היה מלך בחיות בתחתונים קודם שנתקלל והיה האדם בלבד הולך בקומה זקופה, וגם הנחש היה הולך בקומה זקופה קודם שנתקלל. וכך אמרו במסכת סוטה (ט' ע"ב) אמר הקדוש ברוך הוא אני אמרתי הנחש יהא מלך על כל בהמה וחיה עתה ארור מכל בהמה וחיה אני אמרתי שילך בקומה זקופה על גהונך תלך הוא אמר אהרונג את האדם ואשא את חוה ולפיכך ואיבה אשית, הרי שהיו דומין עד שהיה רוצה לישא חוה, וד"ז קדם קללה שהנחש יש לו דמיון וקירוב אל האדם והאדם אל הנחש. וכאשר מת האדם שדרתו של אדם נעשה נחש, וכאשר היה האדם חי והוא נחשב מלך בעולם כאשר ידוע ראוי לו הזקיפה, אבל כאשר מת האדם ובטל מלכותו והוא קרוב עתה אל הנחש שבטל מלכותו גם כן, ולפיכך אחר שבע שנים שנתרחק ממדריגה שלו שהיה מלך כאשר היה חי ואז שדרו שלו נעשה נחש. ודוקא שדרו של אדם לפי שהשדרה בפרט יש לו קירוב אל הנחש, כי הדמיון שיש לאדם אל הנחש העיקר הוא השדרה, כי אין דבר שהוא בזקיפה כמו השדרה ובדבר זה היה האדם דומה לנחש, שאין נברא שהלך בזקיפה רק אדם ונחש מפני שהיו שניהם מלכים, ולפיכך כאשר מת אדם ואין ראוי לו עוד הזקיפה נעשה שדרה שלו נחש. וזה כאשר לא כרע במודים, כי ההבדל אשר בין שניהם הוא, כי האדם אף על גב שהוא בקומה זקופה והוא דומה למלך מקבל את השם יתברך עליו לאלוה וכוורע לפני מלכו ומבטל מלכותו מפניו, ולפיכך דוקא דלא כרע במודים שאז דומה לנחש שהיה מלך, אבל אם כרע אין כאן דמיון שהרי ביטל מלכותו וזקיפתו אל השם יתברך, וכרע לפניו כעבד לפני אדונו ולא היה לו שום מלכות שיתבטל אחר מותו עד שיהיה נחש, ולפיכך אמר כי חוט השדרה מן האדם אשר הוא זקיפתו של אדם נעשה נחש מצד ההיקש הזה. ויש לך עוד להבין בעמקי החכמה, כי חוט השדרה הוא בין שני צדי האדם לכך החוט הזה בפנים של אדם מאחר שהוא קו ההולך בשוה תוך הצדדין באמצע אשר האמצע נחשב בפנים ומן הפנים מתחייב הנחש שהוא בחוץ כי אי אפשר זה בלא זה עד שחוט השדרה שהוא בפנים קרוב אל הנחש, וכאשר מת האדם ונתבטל צורתו נעשה נחש מחוט השדרה כי הם מתקשרים זה בזה לגמרי, והדברים האלו ידועים לבעלי חכמה. וקאמר ה"מ דלא כרע במודים, אבל אם כרע במודים בזה שכרע במודים מוסר עצמו להשם יתברך כמו שהתבאר מענין מודים, כי בזה שב העלול הוא האדם אל העלה:

וזה אמרם בפרק המפלת (נדה ל' ע"ב) כי לך תכרע כל ברך זה יום המיתה שנאמר לפניו יכרעו כל יורדי עפר תשבע כל לשון זה יום הלידה שנאמר נקי כפים אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה עד כאן. ודבר זה כי לכך נקרא יום המיתה כריעה שהאדם בטל חיותו ושב אל העלה, שהכורע יש לו נפילה על ברכיו ומוסר עצמו אל אשר כורע אליו, וזהו ענין הכריעה במודים. תשבע כל לשון הוא יום הלידה, שהשבועה נקרא קימא וכשיוולד האדם והוא מקויים בעולם יש לו שבועה וקיום בו יתברך, והשבועה הזאת והקיום הזה אין כאן מקומו. מכל מקום תדע ותבין כי הכריעה במודים למסור נפשו אל השם יתברך ושב אל העלה במה שהוא עלתו ואז הוא נצול מן הגלגול הזה, כי אף כי יש חבור לאדם אל הנחש יש חלוק והבדל ביניהם בעולם הזה, מצד שהאדם יש לו השבה אל העלה

ליקוט על תפילת י"ח

הוא השם יתברך, ובפרט בכריעת מודים שבזה מוסר עצמו אל השם יתברך ובוה הוא נבדל מן הנחש, ודברים אלו עמוקים בסתרי חכמה:

ובפר"ק דברכות (י"ב ע"א) א"ל שמואל לחייא בר רב בר אוריין תא ואומר לך מלתא מעלייתא דאמר אבוך הכי אמר אבוך כשהוא כורע בברוך כשהוא זוקף זוקף בשם רב ששת כי כרע כרע כחיזרא כי זקיף זקיף כחויא. ביאור זה כי הכריעה הוא מצד השם יתב' אשר לפניו יכרע הכל, ולפיכך ראוי שיהיה בפעם אחד כי הוא יתב' אינו גשם אשר פעולתו הוא בזמן כאשר הדבר הוא מצד הש"י, ולפיכך הכריעה שהוא לפני השם יתב' היה בפעם אחד כחיזרא. אבל הזקיפה שהוא זוקף אף כי הפעולה זאת הוא מן השם יתב' שהוא זוקף כפופים, מכל מקום הויה זאת היא אל האדם הוא מקבל ההויה בזמן, ולא בפעם אחד כמו שנברא העולם בזמן, שכל הויה צריך זמן רק הכריעה שאין זה הויה לאדם, כי אדרבא שבזה האדם מבטל עצמו אל הש"י עד שאינו נמצא, ולפיכך ראוי שתהיה הכריעה בלא זמן רק בפעם אחד רק דבר שהוא הויה באדם כי כל הויה היה בזמן, ותראה שכל הוית האדם הוא בזמן ובטול שלו בלא זמן כלל, ודבר זה הוא מבואר. ולכך אמר כי כרע כרע כחיזרא וכי זקיף זקיף כחויא, ודבר זה מבואר הוא וברור:

ברכת מגן אברהם

¹³ אדנ"י - עמרה. שפתי תפתח ופי - ת"ת. יגיד - ימשיך. תהלתך - לתהילתך. אדנ"י בגמטריא היכל, כי היא המכנים התפילה לס"ת ת"ת שבהיכל כ"ע לפני ת"ת ולפנים כ"ע. זכור כי התפילה נתקנה במקום הקרבן שנאמר ונשלמה פרים שפתינו ולזה אמרו כל האזהרות שבאו בקרבן ראויים להיות בתפלה. והנה בפסוק הזה יש בו שש תיבות רמוז לששה צעדים אשר הרמוז בהם לשש קצוות אור ש אדרון העליון מקבל מהם. והו שכתוב ויהי כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויזבח שור ומריא. ומפני ששם אדנ"י הרומז בו לספירת מלכות אשר הוא השוער ובלעדו אי אפשר להכנס לפני ולפנים כדכתיב בזאת יבא אהרן אל הקודש. והוא אשר התחנן משה רבינו ע"ה באמרו ואתחנן אל אדנ"י. והוא שנאמר עליו שומע תפילות עדיך כל בשר יבאו. והוא המעלה את התפלה לפני ולפנים ולכן מתחילין התפלה בשם זה. ופירוש הפסוק כך הוא. כבר ידעת כי האדם נברא בצלם אלהים וכבר ידעת איך שחלקו בעלי העבודה תבנית הגוף האדם לספירות ושמו הראש לשלש ראשונות ושהפה הוא לבינה ולכן נקרא ברית לשון. ועכ"ז שיעור הכתוב כן הוא. אדנ"י שפתי אשר היא הבינה כי ממנה כח שפתי האדם. תפתח, ואז אכנס ואני כלומר אמשך שפע וברכה לתהילתך. והוא נגזר מן נפיק ונגיד מן קדמוהי. והנה עומד האיש ומתפלל לפני ולפנים ולזה מתחיל ברוך אתה שהרמוז בו לכתר וכאשר פירשנו במה שקדם ענין כוונת שלש ראשונות. ברוך - כ"ע. אתה - ש"ת [יסוד]. ידוד - יהו"ה ש"ת [יסוד]. אלהינו ואלהי אבותינו - חפ"ת. אלהי אברהם - חס"ד. אלהי יצחק - פח"ד. ואלהי יעקב - ת"ת. האל הגדול הגבור והנורא אל עליון - ש"ת [יסוד]. גומל - ממשך חסדים דרך חסדים טובים. וקונה הכל - יסו"ד. וזוכר - ממשך חס"ד ח"נ אבות. ומביא גואל - יסוד. לבני בניהם - תחת היסוד. למען שמו - עמרת. באהבה - חס"ד. מלך - ש"ת [יסוד]. עוזר - כ"ע. ומושיע - ש"ה. ומגן - חס"ד. ברוך - כ"ע. אתה ש"ת [יסוד]. א"י א' ה"ה ה' יו"י ה"ה ה' מגן י"ס אברהם. אמר המחבר כוונת התפלה פירשנו במה שקדם וראינו לשנותם פה לטעמם ולסברות ולא אוכל לגלותם. מרם כל דבר תהיה נשמר שכל השמות של ב"ד תהנה אותם בנקודם הנכתב פה, רק בפ"ך תקראם בשם אדנ"י ובלב"ך תחברנו בנקודה. והנקודה משתנה כפי המקום והזמן ובקריאתה הראויה. אך הניקוד הנוהג בינינו בתפילות

ליקוט על תפילת י"ח

ובברכות הוא זה יהבך (שוא, קמ"ז, שוא, קמ"ז). ויש שקוראין ניקוד יוצר ובורא אך המקובל הוא יהבך (שוא, קמ"ז, שוא, קמ"ז) בתחילה ובסוף התפילות. וזה ביאור הכוונה ההוא כשאומר ברוך ישוח ראשו מעט. ויכוין בכ"ע כי הוא מקור כל הברכות. אתה ש"ה. ולא יקום ראשו כי הש"ה כלולה בר"ה ש"ת [יסוד] בניקוד יהבך (שוא, קמ"ז, שוא, קמ"ז) או ניקוד כפי הזמן ואז יקים ראשו ויעשה תנועה בראשו לאחוריו לחברם בשם הגדול ובשם העליון אהי"ה. אלהינו, ש"ת [יסוד]. כי כלולה בדין וברחמים והראיה השפעת דו פרצופין ממנה. ואלהי אבותינו, ש"ת [יסוד] שהוא אלהי מדת האבות אלהי אברהם וכו'. פירוש. אחר כלל והוא ביאור לאבותינו הנזכר. אל עליון, ש"ת [יסוד] עם זה שעליו גמל מגזירות ויגמול שקדים. חסדים טובים, כלומר משפיע דרך ימין חסדים. וזה וקונה הכל יסוד. וזוכר, מגזירות כיון לבנין ר"ל ממשיך השפעתו מחסדי אבות שהם חפ"ת ומביא גואל צדיק יסוד עולם [יסוד] לבני בנייהם. כלומר, מביא הגואל לגאולה והיא לבני בנייהם לכל מה שהוא תחת היסוד. למען שמו, שהיא מלכות המקבלת דרך חסד שהיא האהבה. מלך ש"ת [יסוד]. עוזר, בכתר. ומושיע, בש"ה. ומגן, בחסד. להציל מדין אדון השמיטה מדת יצחק. ברוך כ"ע אתה ש"ת [יסוד] יהו"ה מגן אברהם מגינה על מדת אברהם מן אדון השמיטה מדינו העצום. וראוי שתדע שהשם שנוזר בחתימה הוא כלול מג' שמות אהי"ה יהו"ה אהי"ה, והאותיות הראשונות מן השמות ההם פתח"ן והב' סגל"ן והג' הולמ"ן והד' פתח"ן. והטעם בזה אוצר ה' יבוא:

ברכת מחיה המתים

¹⁴ אתה – ש"ת [יסוד]. גבור – פח"ד. לעולם – ת"ת. אר"ני – ע"ט. מחיה מתים – כ"ע. אתה ורב להושיע הנידחים. משיב הרוח – הנשמה. ומוריד הגשם – הגוף. מכלכל חיים – ז"ס בחסד ג"ה. מחיה מתים התחתונים. ברחמים רבים – כ"ע. סומך נופלים – ז"ס. ורופא חולים – תחת היסוד. ומתיר אסורים כשתגבור מדת הדין. ומקיים אמונתו מדת אמונתו. לשיני עפר הנידחים. מי – ש"ת [יסוד]. כמוך – מלכו"ת. בעל – הפועל. גבורות – במדת הגבורה. ומי – ש"ת [יסוד]. דומה הוא בעליונים. לך מלך. וא"ת בתחתונים ממית ומחיה מונה השפע ומשפיע ומצמיח ישועה בכח ח"ה וכ"ע. ונאמן אתה ש"ת [יסוד] עם יסוד ועטרה. להחיות מתים ממש, לא הנדחים. ברוך אתה ה"כ ו"ו י"ז הו"י מחיה המתים:

¹⁵ כבר התבוננת מכח הדברים כי הבינה כלולה בדין וברחמים הרחמים נשפעים ממנה בדרך ימין וכנגד זה נתקנה הברכה הראשונה והדינים נשפעים דרך שמאל ונגד זה נתקנה ברכה שניה:

¹⁶ אתה גבור. אתה שם י"ה הפועל בגבורה וממנה למדת עולם ת"ת וממנה למדת אדנ"י. מחיה מתים כלומר המסורים למיתה תניינא. ורב להושיע לאיזה מקום שיהיו נידחים. משיב הרוח ומוריד הגשם. קבלנו בו שתי כוונות, הא' כי הוא שב אל מה שלמעלה ממנה והוא סוד התחייה למותא תניינא. וזה בראשונה רמז אל הגלגלים והיותם נצרפים ונשפעים ובכאן הורמזו כי זה אינו נוהג אלא פעמיים ושלוש אבל לאחר מכאן מפריח הרוח נשמת חיים ונכרת מעמיה ומוריד הגשם אשר הוא הגוף לכליון ולא יקום בתחיית המתים. ועוד קבלנו בו טעם אחר וזה כי בכאן הבטיח על חזרת הרוח למקום

¹⁴ שושן סודות פד

¹⁵ שושן סודות פו

¹⁶ שושן סודות פח

ליקוט על תפילת י"ח

שחוצב ממנה אך הגוף הראשון והשני יפסדו ולא יקומו בתחיית המתים כ"א השלישי או האחרון:

¹⁷מי כמוך. כאן רמז וגלה סוד גדול בענין שפע העטרה והבינה. וזה כי דבור מי אינו דרך השאלה כמו מי אתה בני ומי אתה בתי, אבל הוא דרך הוראה. וכן שאתה מנהגת עולם הגלגלים ועולם המלאכים ובפרט עם ה' ישראל מי כמוך, כלומר מדת מי שהיא הבינה כמוך בעולם הספירות. כי אין כוחך רק ממנה וע"י השפעותיה אתה פועל, והוא כלומר שם י"ה אדון הגבורות והוא דומה לך. כלומר, כל דמיונתך בעולמות שלמטה ממך הנקרא לך ואלו מתדמים כי הוא מלך מונע השפע מן הספירות אשר כינהו בכאן במותא. ומחיה, ממשיך שפע חיות וברכה בספירות. ומצמיח ישועה, מן חו"ב וכ"ע בראותו אדון השמטה מוציא חמה מנרתקה ונאמן ש"ת [יסוד]. אתה עם יסוד ומלכות. להחיות מתים הראויים לתחיית המתים לעמוד מקברם. כי ע"י חו"ג אלה יחיו המתים:

¹⁸וחותם בא"י מחיה המתים ואינו שוחה. יען כי כוונת הברכה הזאת כך היא ברוך כ"ע אתה ת"ת יהו"ה הבינה אשר בחיבורן תהיה מחיה המתים. וזה הכלל בברכות. כשתרצה להשפיע ברכות מלמעלה למטה תשוח ראשך כמו בכאן. וזכור זה כי הוא מהסודות הגדולים כי תצטרך אליו במקומות רבים. והנה שם החותם י"א ידוד (קמ"ן, סגול, סגול, סגול) והוא ניקוד חזק מאוד כי בו יחיה המתים ובו כיוון רבי הייא בתפלתו. וי"א כי ראוי החתימה תהיה בצירוף בשם ידוד והשם כו"ו ולצרפם ה"כ ו"ו י"ז הו"י והנה תמצא בו יהו"ה כו"ו ועוד יו"ד נוסף. והנה תמצא למפרע יהו"ה ונקודו כאשר נקוד קפצ"ס ושם הו"י"ה נקוד סצ"ס פ ושם כו"ו נקוד ספח"ס. ובברכה זו מ"ט תיבות ועם כו"ו יו"ד אחרון ג"כ מ"ט ושם המורכב הזה תכוין בו בצרותיך ותנצל בעזרת הש"י:

ענין ירידת הגשמים, ירידת השפע:

¹⁹וראוי שתדע כי הגשמים יורדים בגבורה ואף חוברי שמים במשפטי ירידת הגשמים יגזרו בהיות הלבנה במבטח המרובע והנוכח מן הכוכבים. והארכנו בפירוש להתורה כי הנוכח מן הכוכבים על הגשם יען כי אלה המבטים הם מבטי איבה לדמות כי ירידתם מהגבורה. ובפסוק והיו ימיו מאה ועשרים שנה שזה ירמוז למאה ועשרים מחברות הספירות הספירה השבע זו עם נגד ג' רוחניות. ומשם תתבונן התחברות מדת הגבורה עמהם לפעולות היוצאות ממנה ויהיה הפירוש משיב הרוח, שהבינה עולה למעלה לקחת הרוח הנשפע מספירות רוח אלהים ומנשבת לספירת הגבורה להשקיט הדין הגדול ואז תתיישר תולדתה ותוריד הגשם שפע וברכה לספירות שלמטה ממנו ואז יורד הגשם לארץ העליונה ומשם לעולם השפל. מכלכל חיים בחסד. הספירות למטה הנקראים חיים. מחיה מתים העתידים לעמוד מקבריהם בעולם השפל. ברחמים רבים ברחמי כתר עליון. סומך נופלים כשיתמלא הספירות דין מאדון השמטה ורוצים להחריב העולם סומך אותם. רופא חולים. העניים והאביונים המבקשים מים מכנסת ישראל אשר לשונם בצמא נשתה רופא אותם. ומתיר אסורים כשנאסרים הרחמים מלכבות אש הדין מתיר אותם כי הוא ממשיך חסדים אל כל יסוד, ומכל אל בכל היא העטרה כדי לקיים אמונתו עטרה (היא המלכות). לישני עפר והם בני חלוף אשר בחייהם קרוים מתים עד בא חליפתם:

¹⁷ שושן סודות צ

¹⁸ שושן סודות צא

¹⁹ שושן סודות פט

ליקוט על תפילת י"ח

קדושה:

²⁰נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום ככתוב על יד נביאך וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יהו"ה צבאות. הכלל כל צבאות מלא צדיק יסוד עולם [יסוד] הארץ עטרת כבודו ת"ת. נקדש. דע כי בסדר הקדושה רבו הדיעות ומה שקבלנו בו שכל הכוונה הוא להעלות את מלכות ולקדשהו בעליונים כדכתיב והקדישו את קדוש יעקב כלומר יקדישו את מדת המקבלת מן קדוש יעקב ואת אלהי ישראל:

²¹וכן תהיה כוונתך, שמך מלכות הנקרא שם ככתוב ונעשה לנו שם כי שמך נקרא על עירך ועל עמך אשר נקרא שם שם ה' צבאות. בעולם כלומר נקדשיהו בתפארת הנקרא עולם. כשם שמקדישים אותו בשמי מרום כלומר בשמי מרום המלאכים מקדישים אותו השם ומעלין אותו לת"ת ומת"ת לבינה. קדוש, המלאכים אומרים לעטרה ק' ק' ק'. קדוש לת"ת קדוש לבינה. כלומר תתקדש העטרה מת"ת ות"ת מבינה. יהו"ה צבאות, יכוין באותיותיו ובנקודיו יהבך (שוא, קמ"ץ, שוא, קמ"ץ) או יכוין בנקוד הצריך כפי הזמן וכאשר ביארנו בסוד שם המפורש. ויכוין בזה ששם כולל כל הצבאות וכאשר פירשנו במה שקדם. וכמו שעלית בן תרד. ואומר מכה"כ (מלא כל הארץ כבודו) כלומר מזה השם יהו"ה תמלא כבודו שהוא התפארת, וכל שהוא צדיק יסוד עולם [יסוד], הארץ העליונה כדכתיב והארץ מלאה מכבודו. וכבר התבוננת מתוך דברינו כי בהעלות מדת המ"ל למעלה אין שוחין ולזה בא המדרש להופיע הדרוש הזה ואמר בספר היכלות וז"ל ברוכים אתם לשמים יורדי המרכבה אם תאמרו ותגידו לבני מה שאני עושה בשעה שמקדישין אותי ואמרים ק' ק' ק' ולמדו אותם שישאו עיניהן למרום בבית תפילתם ונושאים עצמם למעלה שאין לי הנאה בעולם אלא באותו שעה שעניניהם נושאים בעיני ועיני בעיניהם. עכ"ל המדרש הזה. הופיע כפי הכוונה שסדרנו שהקדושה הוא להעלות מדה האחרונה למעלה בשבעה עיני ה' עד אם הבנים ואח"כ לירד עם הברכה אליה. והיינו דקאמר ועיני בעיניהם כי זה דבר אם הבנים ודע זה כי היא נפלא מאוד לעניין סדר הקדושה שסדרנו, לעומתם ברוך יאמרו. עתה חוזר לברך בית ה' יאמרו בבינה ואומר ברוך כבוד, כלומר המלכות הנקרא כבוד ה', כלומר המקבלת משם הוי"ה הנושא אותה, ת"ת. המתברך מן חכמה עילאה הנקרא מקומו, כדאמרינן נובלת חכמה תורה. ומקבלין דין מן דין ברוך הנותן והמקבל אנ"ס (אמן נצה סלה). ובדברי קדשך כתוב לאמר ימלוך (כ"ע) ה' (ש"ת) לעולם (תפארת) אלהיך ציון (צדיק יסוד עולם [יסוד]) לדור (כ"ע) ודור (וע"ט) הללויה (ש"ת). ימלוך, כתר וחכמה. יהו"ה, ש"ת [יסוד]. לעולם, ההיקף בכללו. אלהיך, ת"ת. ציון, צדיק יסוד עולם [יסוד]. לדור, זרועות עולם עם המכריע. ודור, משך הוי"ו ועטרת צבי הלל ו' עם י"ה מלמטה למעלה:

²²דע כי צריך להתפלל ב' תפילות א' בלחש וא' בקול רם. תפלה בלחש רומז לתפילה הרוחניות הנעלמת אשר שם כל התפילות באות. והא' בקול רם רמז לתפלה הנגלת המעלה כל התפילות למעלה. ולכן אנו חוזרים התפילה בקול רם לכלול כל ישראל בבקשה שאנו מבקשים מהשוער להעלות התפילה בתפלה הנעלמת. וכשישלים ברכת המתים תחיל הקדושה בקול נעים בחול כ"ש בשבת. וזהו סדר הקדושה וסודה המקובל. נקדש את שמך, מלכות הנקראת שם. בעולם, בת"ת הנקרא עולם. כשם שמקדישים אותו בשמי מרום, ר"ל בת"ת וביסוד הנקרא רום מעלה ראש הבנין. ככתוב ע"י נביאך וקרא זא"ז ואמר קדוש, העטרה. קדוש, ת"ת. קדוש, בינה. תתקדש העטרה מת"ת המתקדש

²⁰ שושן סודות צב

²¹ שושן סודות צג

²² שושן סודות - אות עט

ליקוט על תפילת י"ח

מבינה. יהו"ה באותיותיו ובנקודו' יהב"ך או כפי הזמן כאשר יתבאר בסוד שם המפורש כלומר יהו"ה הוא השם הכולל כל הצבאות. והנה כאשר עלית חזר ואמר מכה"כ (מלא כל הארץ כבודו) כלומר מזה השם יתמלא כבודו שהוא הת"ת וכל שהוא היסוד הארץ שהוא העטרה. ואח"כ תחזור ותברך את כ"י תאמר ברוך כבוד היא העטרה יהו"ה הת"ת ממקומו מחכמה כלומר העטרה היא כבוד ת"ת הוא כבוד בינה. ימלוך, כת"ר חכ"מה. יהו"ה, בינה. לעולם, כל ההיקף. אלהיך ציון, ת"ת ויסוד. לדור ודור, ד"ו פרצופין. הללויה, בינה. סוד נותן שלום בימינו וכו' נותן שלום בשמאלו תחילה שהוא צד אחיות המקטריגים כדי שלא יקטרגו על התפילה. והנה השמאל שב לימין ר"ל לרחמים זהו הטעם שמאלו שהוא ימין של הקב"ה ואח"כ לימינו לחברו בחיבור השמאל שהוא עם הימין זהו ימינו שהוא שמאלו, כלומר בחבור השמאל. ועתה כולם מחוברים. הנה הכל א' ולא יקטרגו ולא ידחו את התפילה. וזהו עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו, ר"ל ישים שמו שהוא השלום שהוא מדת צדיקים ואח"כ יגביה ראשו ואומר שלום על ישראל יען כי בשלום שלום לעדת יהו"ה הנפוצים:

²³ לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדושתך נקדיש ושבתך אלהינו מפינו לא ימוש לעולם ועד כי אל מלך גדול וקדו"אתה ברוך אתה יה"י וה"ה. האל הקדוש. לדור ודור, ת"ת ועטרה. נגיד גדלך, נמשיך אליך מדת הגדולה. ולנצח, ת"ת שהוא על הניצוחים נו"ה. קדושתך נקדיש, קדושתך ת"ת. נקדיש נמשיך אליך קדושה ממקום קודש הקדשים. ושבתך, כלומר שבת המגיע אליך ממקור כ"ע וח"ב. יהי רצון שאותו השבת לא ימוש מפינו כלומר לא ימוש מכ"י הנקראת פינו המתרגמא לנו ענייני המצות ע"י משה אדונינו ע"ה, רק ירד לצדיק יסוד עולם [יסוד] הנקרא ג"כ עולם, וממנו לועד שהיא כ"י כי בה ועד הכל. ברוך, עטרת. אתה, ת"ת יה"י וה"ה. זה מורכב מן יהו"ה ומן י"ה ונקוד הו"לם שב"א חו"לם קמ"ץ ציר"י שב"א. ומנין תיבת הברכה כ"ו כנגד שם יהו"ה הנושא אותו ת"ת. האל חסד. הקדוש פח"ד. כי משניהם קבל ת"ת ישראל. ת"ת מן ש"ת [יסוד] מלכות מן ת"ת ישראל ל' לחסד שם ה' לאלהים:

ברכת אתה קדוש:

²⁴ אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה ברוך אתה ה' האל הקדוש. דע כי הברכה זו נתקנה לאומרה ביחיד המתפלל אשר לא יעבור כח בקשה מן הת"ת והלאה. ולכוין כוונתה כך היא – אתה ת"ת. קדוש מן ש"ת [יסוד]. ושמך מלכות. קדוש ממך. וקדושים ישראל עמך. כדכתיב קדושים תהיו כלומר התרחקו מן הדברים המביאים לידי תאוות גשמיות, הם הראוים להללוך תמיד וסלה שהם עולים יהו"ה ארנ"י וד' יתירם ירמוז לשם יהו"ה. וכוונת החתימה כבר פירשנו אותה במה שקדם לנו:

י"ב ברכות אמצעיות הן בחינת בני חיי ומזוני:

²⁵ דע לך כי הברכות האמצעיות הם י"ב וביבנה תקנו ולמשומדים והמה בכלל י"ג. וכבר נודעת מתוך דברינו כי יש שלשה עשר מכילתא דרחמי לשם אה"ה הנושא אותו כ"ע. ובהכרח אחד מהם היא עת רצון וכ"ש כשיפתחו כולם. ובהם תלוי כל המבוקש כמו שאמרו חז"ל חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא. כלומר במזל העליון

²³ שושן סודות צו

²⁴ שושן סודות צז

²⁵ שושן סודות צט

ליקוט על תפילת י"ח

הוא כתר. ואלו שלש כוללת על כל צרכי בני אדם ר"ל חיי בני ומזוני וכל י"ג ברכות בהם תלוין כשתדקדק בהם:

²⁶ והם י"ג עם ברכת המינים ושמע סדרם ורמיזותם. דע כי ברכת אתה חונן תרמוז לחכמה עילאה. וברכת השיבנו לבינה כי היא עיקר התשובה. וברכת סלה לנו להסד כי עמו הסליחה. וברכת ראה נא בעניינו לנבירה ככתוב וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים. ברכת רפאינו לת"ת כדכתיב כי אני יהו"ה רופאיך. ברך עלינו לנצח כי משם יוצא לתבואה ולפירות לכל מחית בני אדם. וברכת תקע בשופר גדול להוד כי ע"י אדון השמטה ושלוחו תהיה קבוץ גלות לכל ישראל. וברכת השיבה ליסוד כי הוא משך הגבורה רומז למשפט. ברכת למשומדים לעטרה כי היא הנוקת נקם ברית. וברכת על הצדיקים כנגד חסד ונצח. וברכת ולירושלים נגד פחד והוד. וברכת את צמח כנגד ת"ת ויסוד. וברכת שמע קולינו נגד עטרת צבי. ושלש אחרונות עבודה לנצח. והודאה להוד. ושם שלום ליסוד. והוא חותם כל הברכות. וצריך לשוח במודים עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה להשקיט המקטרגים ולעורר הרחמים:

²⁷ הברכות האמצעיות שבהם שאלת כל הצרכים גם בהם רמז אל הייחוד אשר הוא צורך גבוה, והכוונה בהם על הדרך אשר אבאר. כבר כתבנו כי ברכה שלישית שהיא אתה קדוש כנגד קדוש יעקב שהוא חותם אמת, וכתבנו בספר תולעת יעקב כי שם כוונת תשלום ברכות אמצעיות, והסוד בזה קרוב י"י לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת: ואמרו בירושלמי דברכות פרק הרואה, ראה כמה הוא גבוה מעולמו, ואדם נכנס לבית הכנסת ועומד אחורי העמוד ומתפלל בלחישתו והקב"ה מאזין את תפלתו, שנאמר וחנה היא מדברת על לבה וגומר, הה"ד כ"י אלהינו בכל קראנו אליו, והעמוד הוא ו"י שבשם הגדול ששם כוונת הברכות האמצעיות:

ברכת אתה חונן:

²⁸ אתה חונן – ח"ה. לאדם – ת"ת. דעת ומלמד – צדיק יסוד עולם [יסוד]. לאנוש – ב"ן. בינה. וחננו מאתך דעה בינה והשכל. ברוך אתה האהדוני"ם חונן הדעת: ²⁹ והנה קבלנו כי ברכת אתה חונן הכוונה תהיה בה לחכמה עילאה. ויהא מלת אתה נוכח לחכמה עילאה. לאדם ת"ת דעת כי בדעת חדרים ימלאון. ומלמד לאנוש בינה צדיק יסוד עולם [יסוד], בינה כי הוא בין אחים יפרדו. ומעמו בין הא' הראשון ובין הא' השני שבשם ב"ד, אחרי סדר הספירות בקבלתם זו מזו שב לבקש לעצמו חנינה מאת ה'. והיא אמרו וחננו מאתך ש"ה. דעת ת"ת. בינה ש"ת [יסוד]. והשכל ש"ה. הנה עלה ממטה למעלה וחותם בא"י שהכוונה לכתר ש"ה ש"ת [יסוד]. חונן הדעת מן ת"ת, כי ממנו נתנה התורה ולכן לא חתם לא בבינה ולא בהשכל רק בדעת. ודע כי שם החתימה הוא מורכב מן צירוף הוי"ה אדנ"י ונקודם שב"א קמ"ץ חול"ם חול"ם קמ"ץ קמ"ץ שב"א. והנה היא פתיחת שער לאחד מגבולי האלכסונים הי"ב וכן כל ברכה מ"ב ברכות האמצעיות יש בהן מצרופי י"ב גבולי אלכסונה ודע זה:

²⁶ שושן סודות אות עח

²⁷ עבה"ק ח"ב פרק י.

²⁸ שושן סודות צח

²⁹ שושן סודות ק

ליקוט על תפילת י"ח

³⁰ והיתה הברכה הראשונה אתה חונן לאדם דעת, לרמוז אל הדעת, ונתקנה בראש שאלת צרכים להורות כי הוא העיקר אשר ממנו יסתעפו כל שאר הצרכים, כי הוא הקנין אשר אין בו חסרון כל:

והכוונה בשאלה זו כי השואל מרוב חפצו ורצונו לדעת את בראו ולהתבונן בדברים העליונים שהייחוד תלוי בהם, מבקש מלפניו שיחון אותו דעה ובינה והשכל, שהוא הפתח ליחד את השם הגדול בכבודו שזה הוא תכלית העבודה, ומורה בזה תכלית אהבתו ודבקתו בו, ושאינ רצונו לפרוש ממנו כי אם לדעת אותו, והדעת האמיתי הוא הייחוד:

אמר הגביא ירמיהו ע"ה כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי, כי אני יי' עשה חסד משפט וצדקה בארץ, כי באלה חפצתי נאם יי'. אמר כי ההלול האמיתי לאדם הוא מצד הייחוד, והוא אמרו השכל וידע אותי, כלומר שעל ידי שכל טוב שהוא יסוד חי העולמים מקרב אותי סוד את יי', אל הדעת, והוא יחוד הכלה עם דודה, כי אני יי' עשה חסד משפט וצדקה, ייחוד השלשה אבות, בארץ, ארץ החיים. והרי המרכבה שלמה בהתחבר השלש רגלים עם דוד שהוא רגל רביעי, והוא סוד עשה, שהוא הייחוד בסוד מעשה מרכבה, כי באלה הארבעה שהם סוד מרכבת הרוכב בשמי שמי קדם חפצתי להיות ייחודי נכר ונודע בהם, וייחודם הוא הרצון והחפץ העליון, הנה כי הדעת האמיתי הוא הייחוד, ולזה נתקנה ברכת הדעת בראש כל הברכות והשאלות:

³¹ במדרש (ילקוט"ש משלי תתקל"ד) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה גדולה החכמה וגדול ממנה הדעת והתבונה הוי כי ה' יתן חכמה אבל למי שהוא אוהב מפיו דעת ותבונה ר' יצחק ור' לוי חד מנהון אמר למה הדבר דומה למלך שהיה לו בן בא בנו מבית הספר מצא תמחוי לפני אביו נטל אביו חתיכה אחת ונתנה לו מה עשה בנו אמר לו איני מבקש אלא מזה שבתוך פיך מה עשה נתנה לו ולמה על שהיה מחבבו נתן לו מתוך פיו זהו כי ה' יתן חכמה וכל מי שהוא מחבבו יותר מפיו דעת ותבונה וחד אמר משל למלך שהיה לו בן בא מבית הספר ונתן לו ממנה אמר לו בנו איני מבקש אלא מן הפוצטלין שבתוך פיך נטל ונתן לו מתוך פיו הוי כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. ר"ל כי כל דבר שישגי נקרא חכמה ולפיכך לא כתיב רק כי ה' יתן חכמה, אבל אצל הדעת והבינה שהוא שכל עליון שכל אלהי נבדל לגמרי נאמי מפיו דעת ותבונה, כי מפני כי הדעת והתבונה הוא נבדל אלהי לגמרי אמר מפיו כי ע"י דעת ותבונה הדבוק בו יתברך לגמרי פה אל פה ושני דברים שנושקים פה אל פה זה הדבוק הגמור. ומזה תדע כי הדעת והתבונה הוא יותר עליון מן החכמה, כי דבר זה הוא שכל נבדל לגמרי לא כמו החכמה שאין זה שכל נבדל לגמרי ובזה השכל אין חבור פה אל פה אל השי"ת. וכן תקנו חכמים בברכות אתה חונן לאדם דעת, כי במה שהוא אדם בעל גוף לכך הדעת שהוא השכל הנבדל אליו דרך חנינה, כמו מי שנותן מתנה לאחד דרך חנינה אף שהוא אינו ראוי מצד עצמו רק דרך חנינה, ולכך אמר לשון אתה, כי אל השם יתברך בפרט פעל זה. ואמר אחר כך ומלמד לאנוש בינה, כי אחר שקנה קצת דעת שוב לא נקרא אדם שזה השם נקרא על שם שהוא מן האדמה חמרית רק נקרא אנוש ואז אמר ומלמד לאנוש בינה, שהוא יותר על הדעת. ולכך אמר כל אמר וחננו מאתך בינה דעה והשכל, כי כאשר לא יוקדם שום דבר והשם יתברך

³⁰ עבה"ק ח"ב פ"י.

³¹ ספר נתיבות עולם א - נתיב התורה - פרק יד

ליקוט על תפילת י"ח

משפיע מאתו בפעם אחד השכל והבינה והדעת אז הכל הוא דרך חנינה, ולכך מקדים בינה כי על דרך חנינה אין צריך להקדים הדעת, ועוד כי על תוספת בינה ודעת אנו מתפללין ותוספת חכמה ובינה הוא דרך חנינה. ובוה יתורין כי לפני זה אמר אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה, ומשמע כי זהו מעצמו בלא תפלה השם יתברך עושה וכמו שאמר אתה גבור לעולם ה' מחיה מתים, וכמו כן אתה חונן לאדם דעת, ואם כן מה צריך תפלה רק כי על תוספת דעת ובינה אנו מתפללין. ומכל מקום יש לפרש אתה חונן לאדם דעת שהוא יתברך נותן דעת לבני אדם שהם בעולם ומתפללים אנהנו שיתן לנו הדעת. וזה שאמר וחננו מאתך בינה דעה והשכל, כי בודאי השם יתברך חונן לאדם דעת ונפש בלא דעת לא טוב ואין מין האדם חסר מן הדעת, ומתפללין שיתן לנו בינה דעה והשכל כי לא כל אדם זוכה לזה. וגם בשביל כך הברכה פותחת בלשון אתה חונן לאדם ולא דרך תפלה כמו שאר ברכות, וזה מפני כי ראוי שיושפע הדעת תמיד מן השם יתברך, כי הדבר שהוא קרוב אל השם יתברך הוא יתברך משפיע אותה תמיד ולכך אמר אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה:

ואלו שני טעמים זכרו חכמים בפרק אין עומדין (ברכות ל"ד ע"א), אמר ר' אלעזר גדולה דעה שנתנה בתחלת ברכות של חול ואמר רבי אלעזר גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות השם שנאמר כי אל דעות ה' וכל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו שנאמר כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנהו עושהו ואמר רבי אלעזר כל מי שיש בו דעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו דעה נתנה בין שתי אותיות השם שנאמר כי אל דעות ה' ומקדש נתן בין שתי אותיות השם שנאמר מקדש ה' כוננו ידיך עד כאן. אלו דברים שאמר החכם הם דברים מופלגים בחכמה לבאר מדת החכמה שהיא עליונה על כל, עד כי בשביל החכמה האדם קרוב אל העליונים. והמאמר האחרון שאמר גדול הדעת שנתנה בין שתי אותיות השם הוא מבאר מאמר ראשון, מפני מה קבעו אתה חונן לאדם דעת בתחלת ברכות אמצעיות של שמונה עשרה ברכות שהם מדברים שהשם יתברך משפיע לעולם. ועל זה אמר כי לפי מעלת הדעת במה שהדעת קרוב אל השם יתברך, שלכך נתנה דעה בין ב' אותיות השם שהדעה קרובה אל השם יתברך, ומפני זה הדעת קודם להשפיע מאתו כי לפי מדריגת מעלת הדבר יותר ראשון שיושפע מן השם יתברך, רק אצל המקבל קשה לקנות אבל הוא יתברך משפיע תמיד ולכך יש לקבוע ברכת אתה חונן ראשון כי קודם וראשון ראוי שיושפע הדעת מן השם יתברך. ועוד נתן טעם שני כי אי אפשר שיהיה העולם בלא דעת, כי מה היה האדם נחשב אם לא היה הדעת רק היה נמשל כבהמות נדמה אם לא היה הדעת, ולכך אמר עוד שכל מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו וכאילו אינו אדם. ובשביל שני טעמים אלו ראש הברכות האמצעיות אתה חונן לאדם דעת. ואין זה דרך בקשה, משום שהשם יתברך משפיע על כל פנים הדעת, רק הבקשה וחננו מאתך בינה ודעה על תוספת בינה ודעת. או מפני שאף אם השם יתברך משפיע תמיד אין הכל זוכין לזה ולכך צריך תפלה על זה. ומה שהדעת נתנה בין שתי אותיות השם כבר בארנו כי בעל הדעה דבק לגמרי בו יתברך ולפיכך נתנה הדעת בין שני שמות ומפני כך הברכה בתפלה מתחלת ומסיימת בדעת, כי התחלת הברכה סמוכה לראשונה וכאלו זכר השם, וכן סיום הברכה ברוך אתה ה' וסמך אליו הדעת כי הדעה הוא עם השם יתברך. ואם היה הדעה נתנה רק עם שם אחד אף כי היה מורה זה גם כן דביקות הדעת בו יתברך, אבל אין זה דביקות גמור רק מצד מה יש לה דביקות הדעת בו יתברך, אבל אין זה דביקות גמור רק מצד מה יש לה דביקות בו יתברך, אבל כאשר הדעת נתנה בין שתי שמות נמצא כי מצד הדעת לגמרי הדביקות בו יתברך. וזה שאמר כי מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו, וזהו כי הרחמנות הוא מצד החבור והאחדות שיש לשני דברים ביחד וזהו ענין הרחמנות,

ליקוט על תפילת י"ח

ולפיכך כתיב (תהלים ק"ג) כרחם אב על בנים לפי שנפשו קשורה בנפש הבן ולכך הוא מרחם על הבן ביותר. וכאשר אין לאדם דעת אין לו קשור וחבור עם הבריות, וזה כי כל הנבראים יש להם דעת אחת בכמה דברים, וכיון שיש להם דעה אחת הם מתקשרים כאחד וכאשר יש להם קשור וחבור אחד מצד הזה הוא הרחמנות כמו שהתבאר. ולכך אמרו (כתובות י"ז ע"א) לעולם יהא דעתו מעורב עם הבריות כי הדעת מערב ומחבר הכל ולכך על ידי הדעת הוא החבור, ומי שאין לו דעת וא"א לומר בו שיש לו דעת א' עם הבריות וכאשר אין לו חבור עם הבריות אסור לרחם עליו כי אין כאן חבור וקשור וזה מבואר. ומה שאמר כל מי שיש בו דעת כאלו נבנה בית המקדש בימיו, ר"ל כי בית המקדש עלוי העולם הזה ממדריגה הגשמית אל מדריגה העליונה הנבדלת. כי כאשר לא היה בית המקדש בעולם נקרא העולם הזה עולם גשמי לגמרי, שאין כאן קדושה נבדלת, אבל על ידי בית המקדש מתעלה העולם הזה אל מדריגה יותר עליונה הוא המדריגה האלהית הנבדלת, כי בית המקדש היה בית קדוש אלהי. וכך כאשר יש דעת באדם מתעלה האדם ממדריגה הגשמית אל המדריגה הנבדלת ולפיכך אמר בה נתן בין שתי אותיות השם, כלומר שבשביל שהמקדש נתן בין שתי אותיות השם מורה גם כן על שיש לבית המקדש דביקות לגמרי בו יתברך, והוא מוציא העולם ממדריגה הגשמית אל מעלה עליונה האלהית. וכך הדעת נתן גם כן בין שתי אותיות השם, שעל ידי הדעת יצא האדם ממדריגה גשמית אל מדריגה האלהית. והתבאר כי קבעו ברכת אתה חונן לאדם בתחלת ברכות אמצעיות, כדי לחבר הברכה עם שלש ראשונות שהם שבת הקדוש ברוך הוא בלבד, כי בודאי השם יתברך מחיה מתים ולא שייך בזה תפלה, וכך פירש אתה חונן לאדם דעת כי משפיע הקדוש ברוך הוא לכל אדם הדעת מן הטעם אשר בארנו. וכן בברכת את צמח דוד מהרה וכו' אין הברכה מתחלת תצמיח לנו צמח דוד כמו שאר הברכות שמע קולנו, כי כבר הבטיח על מלכות בית דוד ואלו אמר תצמיח לנו מהרה צמח דוד היה משמע כי אפשר שלא יבא, אבל אמר את צמח דוד שראוי שיצמח ועל כל פנים יצמח ודבר זה תצמיח במהרה בימינו. ומאחר כי התבאר לך כי על ידי הדעת הוא הקשור והחבור בו יתברך כמו שנתבאר למעלה, ואם כן ישראל שהם בנים אל השם יתברך ראוי להם הדעת היתירה שעל ידי הדעת הוא הקשור והחיבור בו יתברך כמו שאמר מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו, וישראל שהם בניו והוא יתברך מרחם עליהם כרחם אב על בנים ראוי להם דעת היתירה. וזה שאמר במדרש למלך שהיה לו בן וכו' שבשביל שהוא בנו נותן לו מפיו הדעת ותבונה. והפרש אשר יש בין ר' יצחק ור' לוי, כי לדעת האחד נותן לו מחתיכה שבפיו והחתיכה הוא מקצת בפיו ומקצת אינו בפיו ונותן לו מאותה החתיכה, וכן השם יתברך מחלק אל ישראל מחכמתו ומכל מקום לא אמר כי ישראל מקבלים השכל העליון הנבדל לגמרי. ואחד מהם אמר כי נותן לבנו מה שהוא לגמרי בתוך פיו לא מן החתיכה שהיא תוך פיו, דהיינו שחכמת ישראל נבדלת אלהית לגמרי. וזה שאמר כי נותן לו מן הפוצטלין שבתוך פיו. ומחלוקת שלהם דבר עמוק מאוד בהשכל אשר הוא לחכמי ישראל, ושניהם אמרו כי על ידי השכל העליון מתקשר האדם בו יתברך לגמרי ואין להאריך עוד:

ודבר זה בארו חכמים במסכת ברכות (נ"ח ע"א) הרואה חכמי אומות העולם אומר ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם והרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו. ומה הפרש בין זה לזה, אבל הפרש אשר יש בין זה לזה כי לשון נתינה משמע אינו מן עצם החכמה שהיא אל השי"ת, כי האומות אמר עליהם ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם, כי במה שהם בשר ודם חמרים השפיע השם יתברך להם חכמה, ואין זה מן אמתת חכמת השם יתברך שהיא נבדלת אלהית, אבל לישראל השפיע החכמה העליונה האלהית. ואל

ליקוט על תפילת י"ח

יקשה לך כי דבר זה אי אפשר שיהיה האדם משיג חכמת השם יתברך. אין זה קשיא כי התורה הוא משפט השם יתברך, ואף כי נראה כי הם דברים גשמיים מכל מקום השכל שבתורה הוא השכל נבדל אשר נתן משפט שכלי לגמרי לישראל. כי אין הדבר תולה בעומק החכמה, אף כי בודאי טעמי התורה הם עמוקים עד כי אין סוף לעומק הזה מכל מקום אף דברים הנגלים שהם בתורה הם שכל אלהי נבדל לגמרי. ולכך אמרו במדרש (איכה רבה פ"ב) אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים תאמין שנאמר והאבדתי חכמה מאדום אבל אם יאמר לך יש תורה בגוים אל תאמין שנאמר מלכה ושריה בגוים אין תורה כי אין חכמי האומות ראויים אל שכל האלהי הנבדל שהיא התורה. וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בחבורו כי מה שאמרו חכמי האומות במה שהוא תחת גלגל הירח יש לשמוע להם כי היו חכמים בעולם הטבעי, אבל מה שאמרו במה שהוא למעלה מן גלגל הירח שזהו מה שאחר הטבע אין לשמוע להם, כי היו חכמים בעולם הטבעי אבל למעלה מן הטבע וחכמה זאת חכמת אלהית אין לשמוע להם. ומה שאמרו שחכמת הטבע נקראת חכמה גמורה שהרי אין מחלק בין חכמת ישראל ובין חכמת האומות. רק כי לישראל נתן חכמה מפיו וכמו שאמרו אשר חלק מחכמתו ליראיו, ואצל חכמת האומות אשר חלק מחכמתו לבשר ודם אבל שם חכמה עליה רק שאין חכמתן חכמה אלהית נבדלת מן הגשמי לגמרי. ואם כן מזה נראה כי יש ללמוד חכמת האומות, כי למה לא ילמד החכמה שהיא מן השם יתברך שהרי חכמת האומות גם כן מן השם יתברך שהרי נתן להם מחכמתו יתברך. ואין סברא לומר כי אף שהחכמה היא חכמה גמורה, מכל מקום אין לו לסור מן התורה כדכתיב והגית בו יומם ולילה. ויש להביא ראיה אל סברא זאת ממסכת מנחות (צ"ט ע"ב) שאל בן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו שאלמד חכמת יונית קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפיד צא ובדוק איזה היא שעה שלא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית, ואם כן מוכח דחכמת יונית אסורה ללמוד מפני שכתוב והגית בה יומם ולילה. אבל נראה דחכמת יונית דהתם איירי חכמה שאין לה שייכות אל התורה כלל, כמו חכמה שהיא במליצה או משל וחכמה זאת אין לה שייכות כלל אל התורה וכתוב (יהושע א') והגית בו יומם ולילה, אבל החכמות לעמוד על המציאות וסדר העולם בודאי מותר ללמוד. והכי מוכח דפירוש חכמת יונית היינו מליצה ולשון, דבפרק מרובה (ב"ק פ"ב ע"ב) אמרינן באותה שעה אמרו ארור האיש שיגדל חזרים וארור האדם שילמד את בנו חכמת יונים של בית ר"ג התירו להם לספר בחכמת יונית מפני שקרובים למלכות, ומדאמר לספר שמע מינה שהוא שייך אל הלשון. ומפני כי דבר זה אין בו תועלת להבין חכמת התורה ולכך אסרוה, אבל דברי חכמה אינו אסור כי החכמה הזאת היא כמו סולם לעלות בה אל חכמת התורה. ועוד כי למה היו קוראין אותה חכמת יונית, אם היא לעמוד על המציאות שהוא בעולם הלא החכמה הזאת היא חכמת כל אדם. אבל קשה הא דאמר במדרש (דברים רבה פ"ח) לא בשמים היא אמר שמואל אין התורה מצוייה באצטרלוגין שאומנתם בשמים אמרו ליה והלא אצטרלוגין אתה וגדול בתורה אמר להו לא הייתי מביט באצטרלוגיא אלא בשעה שהייתי פנוי מן התורה בשעה שהייתי נכנס לבית המים עד כאן. ואם כן לא הותרו לאדם ללמוד החכמות אלא בשעה שהוא פנוי מן התורה ואי אפשר לו לעסוק בתורה כלל. והטעם כי כבר אמרנו ההפך שיש בין התורה ובין שאר החכמות, כי התורה היא חכמה אלהית לגמרי שהוא משפט השם יתברך וכמו שהארכנו למעלה, ומאחר שהתורה היא משפט אלהית ולא תמצא מעלה זאת בשמים כי השמים הם גשמיים, וכל אשר בני האדם עוסקים בהם אין החכמה הזאת חכמה אלהית נבדלת, ולכך לא תמצא התורה במי שכל חכמתו הוא בשמים במה

ליקוט על תפילת י"ח

שאינן החכמה הזאת חכמה אלהית. ולפי זה אף שאר חכמות כמו חכמת הטבע שהם מעיינים במציאת עולם הזה הגשמי אסורים:

ברכת השבנו:

³²השיבנו אבינו לתורתך וקרבתנו מלכנו לעבודתך והחזירנו בתשובה שלימה לפניך ברוך אתה י"ה יו"ה ה"ה הרוצה בתשובה. דע כי הברכה זאת רומזת לבינה בפתיחת מכילתא שנית ואלכסון שנית וכוונת הברכה כך היא – השיבנו אבינו חכמה עילאה. לתורתך כלומר לתורה הנשפעת מאתך שהיא ת"ת. וקרבתנו מלכנו ש"ת [יסוד], שם י"ה. לעבודתך אשר היא המלכות, כי על ידה נשוב אליך כי על ידה נשוב אליך כי התשובה הראשונה כאשר פירשנו במה שקדם. ולכן חוזר ומבקש שיחזירנו בתשובה שלמה, כי חזרתנו אל התשובה הראשונה שהיא המלכות אינה תשובה שלימה כי לבסוף גם היא עם כל אשר בו תחזור אליו כמו שאמרו עתידה חוה ראשונה שתחזור לעברה כלומר חו"ה הא' היא המלכות תשוב לעפרה היא הבינה. והוא הסוד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר. וכאלו אמר יה"ר שתתן בלבנו לעשות מעשים שבהם נשוב אליך ולא ידה ממנו נדה, לכן אתם הרוצים בתשובה כלומר המחבר רצון העליון אל התשובה כלומר אל עצמו. ושם החותם הזה היא י"ה יו"ה ה"ה ונקודו קמ"ץ פת"ח חול"ם פת"ח סגו"ל פת"ח ומספר תיבותיו ט"ו כמספר שם י"ה הנרמז אל הבינה:

³³ברכה שניה ברכת התשובה השיבנו, ונתקנה ברכה זו אחר ברכת הדעת שהוא הייחוד, והטעם לפי שמטבע האדם לחטא, והחטא סבת קצוץ הנטיעות היפות והפרוד בייחוד הקדוש, ולזה אנו שואלים שיורנו דרך התשובה, ושישיבנו לתורתו שהוא הדרך לדעת להשיב אם על הבנים כבתחלה, שהוא בחטא גרם שתסתלק ותלקח האם העליונה מעל בניה, ובוה גלה ערותן, ובתשובה השלמה תשוב האם למקומה בסוד ישוב ירחמנו:

ברכת סלח לנו אבינו כי חטאנו:

³⁴דע כי הברכה הזאת היא רומזת לחסד בפתיחה מכילא ג'. וכוונת הברכה כן הוא סלח לנו אבינו מכמה עילאה כי חטאנו בשמיטה הראשונה בשגגה כי אז לא יהיה מורדים ופושעים מצד גודל רחמי השמיטה ומיעוט יצר הרע. עם כל זה נדחינו לשמיטה זו והכל א' מהם ונדחה למשה רבינו ע"ה ע"כ ויסתר משה פניו הבין מה שקראת בשכבר ואח"כ שב למקום שלא ידע איש את קבורתו והגיע עד שער החמישים. מחל לנו מלכנו בינ"ה. כי פשענו מצד תוקף השמיטה אשר גבר י"ה ונצטרך לדחיות רבות. ולכן, כי אל בינ"ה בעת השפעתה לחסד הנקרא אל. מוחל בינ"ה. וסולה חכמ"ה, לבלתי ידה ממנו נדה. אתה חס"ד. ברוך אתה כ"ע ש"ה. חנון ומרבה לסלוח ש"ה ושם מצפ"ץ. החותם מורכב מן צירופי י"ב גבולי אלכסונים הוא הוי"ה ושם יהו"ה המוחלף בא"ת ב"ש והוא מצפ"ץ ונחתמה הברכה זו בשם מצפ"ץ המוחלף להורות אף כי הם יתחלפו וילכו מדחי אל דחי אל תפתחו כי ישובו למקורם אשר הצבו ונקודו פת"ח סגו"ל חול"ם שורק האמצעי דהיינו ווגו בלא ו"ו ציר"י חול"ם קמ"ץ פת"ח. ותיבות הברכה כ"א נגד א"ך טוב לישראל אלהים לברי לבב הרומז לסוד העיבור ועם הכללות השם מצפ"ץ יעלו כ"ב וסימן אשר ב"ך ירוחם יתום והוא אשר אין לו גואל כי אם תורתו הנפנה בך"ב אותיות ודע זה:

³² שושן סודות קא

³³ עבה"ק ח"ב פ"י

³⁴ שושן סודות קב

ליקוט על תפילת י"ח

³⁵ ברכה שלישית ברכת הסליחה סלה לנו אבינו, והטעם לפי שסליחת העון הוא צורך הכבוד כי העון והפשע גורם השלוח ובפשעכם שולחה אמכם, ולפיכך אנו שואלים הסליחה כדי שתשוב, ולפי שהסליחה והכפרה צורך השם הנכבד אמר דוד המלך ע"ה למען שמך יי' וסלחת לעוני, וכתוב עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך, והצילנו וכפר על הטאתינו למען שמך:

ברכת ראה נא בענינו:

³⁶ דע לך כי ברכה זו נתקנה מדת הגבורה ומכילתא ד' ואלכסון רביעית כאשר תראה בשם החותם. וכוונת הברכה כך היא – ראה נא הדבור אל עליון שיראה בעניינו מן צד קושי אדון השמטה. וריבה ריבנו מן סמא"ל וסנהדרו העומדים עלינו לכלותינו היונקים מן אדון השמטה. וגאלינו עמרת תקריב הגאולה יסוד לגואל ע"ט למען עטרה כי בה נוקקים ולוקחים אשה תחת בעלה. כי גואל חזק אתה יען כי עלייתה מן המצרים למרחב ואין אחד משרי האומות יכול לך ולזה אין זולתיך לגאול את גאולתינו מסמא"ל וסנהדרו. ברוך אתה, אהי"ה והי"ה. גואל צדיק יסוד עולם [יסוד]. ישראל ת"ת בחבור מלכות. ואז כל בלהות ספו תמו ואין שטן ואין פדע רע. ודע כי בהתבטל הכח העליונים יתבטלו השרים התחתונים ככתוב יפקוד יהו"ה על צבא מרום במרום וגו' ושם החותם סגו"ל פת"ח חול"ם ציר"י פת"ח קמ"ץ חול"ם פת"ח והנקודים האלה עצומים מאד לבטל הנזירה של גבורה:

³⁷ ברכה רביעית ברכת הגאולה, וגאלנו גאולה שלמה למען שמך, והסוד בזה כי השכינה סוד השם הנכבד עמנו בגלות ואנו מתפללין שיגאלנו כדי שיגאל את עצמו, והוא אמרנו למען שמך שתצא השכינה מגלותה:

ואמרו במדרש שוחר טוב ולכה לישועתה לנו, אמר ר' חלקיה בשם רבי אבהו ולכה מלא כתיב שכל הישועה שלך היא:

ואמרו עוד שם ואראהו בישועתי, זה אחד מן המקראות הקשים שישועתן של ישראל היא ישועתו של הקב"ה, ובואלה שמות רבה החדש הזה לכם, רבי מאיר אומר לי ולכם היא הגאולה, כביכול אני נפדתי עמכם שנאמר אשר פדית לך ממצרים גוים ואלהיו. ובספרי פסוק ויהי בנסוע, ר' עקיבא אומר אלמלא מקרא כתוב אי איפשר לאמרו כביכול אמרו ישראל לפני המקום עצמך פדית:

ברכת רפאנו ה' ונרפא:

³⁸ רפאינו ד' ונרפא הושיענו מן אדון השמטה במדת ש"ת [יסוד] ונושעה כי תהילתינו איש לתהלתינו אתה. והעלה רפואה שלימה לכל מכותינו שבאו מן אדון השמטה. כי אל מלך רופא נאמן ורחמן אתה ברוך אתה ר' י' ח' ה' ה' נו' הו' מו"ן רופא חולי עמו ישראל. הברכה זו נתקנה נגד מדת ת"ת לטעם נשגב נפלא ונעלם מובא בספרי הקבלה. ואנחנו נכתוב בזה הענין מה שקבלנו ונאמר בעז"ה ובישועתו. טרם שנבאר הברכה נקדים הקדמות אשר בהם יתבארו דרושינו. וזה כבר ביארנו בפירושינו לתורה בפרשת בראשית בפסוק שני המאורות הגדולים כי טרם הקטרוג, העטרה והת"ת היו נכנסים לפני ולפנים שניהם בשוה. ואחד הקטרוג שמוה ראש לשועלים ונוטרה את הכרמים. ואם הפיץ בה המלך ונקראה בשם. והנה יבא פירוש הפסוק כסא כבוד מרום

³⁵ עבה"ק ח"ב פ"ג.

³⁶ שושן סודות קג

³⁷ עבה"ק ח"ב פ"ג.

³⁸ שושן סודות קד

ליקוט על תפילת י"ח

מראשון מקום מקדשינו. ועל שתי הכוונות קודם הקטרוג ואחר הקטרוג. וקודם הקטרוג אמר שכסא הכבוד שהוא המלכות מרום מראשון שהוא כ"ע כי והוא ראשון לכל הספירות ראשון במעלה ולא ראשון בזמן. ואחר הקטרוג שבה להיות מקבלת מספירת ת"ת הנושאה שם. יהו"ה אשר עולה ברבוע מקו"ם מקדש כאשר פירשנו. וזה אמרו מקום מקדשינו כלומר מקדשינו שהוא העטר"ה מקבלת מן מקום אח"כ אמר מקוה ישראל יהו"ה כל אויביך יבושו וסורי בארץ יכתבו כי עזבו מקור מים חיים את יהו"ה. ופירוש הפסוק כן הוא מקוה ישראל ה' כלומר המקוה העליון הוא ישראל הנושא את שם ה' וקראו מקוה לטעם קבלתו מן ד' ספירות הו"ב הו"ג שכל אחת כלולה מעשר וכל ד' המשפיעים אליה נקראים מים מהם רחמים ומהם דין וגבורה וכולם מתערבים במקוה ההיא ושבים ומזוגים ממוצאם לטהרתן של ישראל. וחזר ואמר כל עוזביך לא יבושו, כלומר כל הספירות התחתונות אם יעזובך יאבדו ויבושו כי אין להם מעמד זולתיך ובפרט כל שהוא צדיק יסוד עולם [יסוד]. וסירי החיצונים הנקראים סורי הגפן נכריה סמאל וסנהדרין וכנען וסיעתו אז בארץ העליונה יכתבו ויכנסו כוחות הטומאה לפנים מן המחיצה. והטעם כי עזבו הספירות נה"י מקור מים חיים את ה' ת"ת ישראל יהו"ה ואלכסונים י"ב. והנה בראית הנביא ירמיהו ע"ה זה אמר רפאיני ה' וארפא הושיעני ואושעה כי תהלתי אתה. כלומר רפאיני ד' מצד רחמי החכמה וחסד והושיעני מאדון השמטה וסמאל וסנהדרין וכנען וסיעתו. כי תהילתי אתה, שהוא המלכות אתה ת"ת. וזה אמרו כי אני ד' רופאיך כלומר בהתחבר מדת אני (היא המלכות) עם יהו"ה (ת"ת) הנה נרפאו כל תחלואי מצרים כלומר שבמצרים ומחנתן כי נתגרשו ממקדש יהו"ה כל כוחות הטומאה. וראינו לעוררך על הפסוק א' אמרו ירמיהו הנביא שמפסוק ההוא ג"כ נתיסדה ברכה זו. וזה הוא כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאיך כי נדחה קראו לך ציון דורש אין לה. דע כי אחרי זוכרי הטאת ישראל וענשם אשר הביא עליהם בעבור הטאתם אמר כמנחם ומיעד להם אמר שכל אוכליהם יכלו ובוזיהם יהיו לבו ונתן טעם לזה ואמר כי אעלה ארוכה לך מצר וממכותיך אשר הוכיח מן שרי האומות שקוראים למדת העטרה נדחה יען כי עזבה בעלה ובאו פריצים בה וחללוה. ציון היא צדיק יסוד עולם [יסוד]. דורש אין לה וחברה אל בת זוגה לכן אעלה ארוכה לך יסוד. אריך לה"א אחרונה כלומר צדיק יסוד עולם [יסוד] אשר הוא ממשיך הו"ו לך למדת הבינה העולה מספרה נ' ואז ממכותיך הבאים מחוץ ארפאיך. וכל זה אעשה שלא יתחלל שמי כי נדחה קוראים לך והדבור הזה דבור ת"ת ישראל המקנא לארצו וחומל על עמו:

³⁹ והנה אחרי הודיע אותך את כל זאת לא יעלם ממך פירוש כוונת הברכה כי ע"פ פסוקים האלה נתיסדה הברכה הזו והיא מכילתא הה' והאלכסון חמשי. וככה תהא כוונתך – רפאינו ה' ונרפא מצד החכמה והחסד. הושיענו ונושעה מצד בינה, מדין אדון השמיטה ושרי האומות כי הוא יכול עליהם. כי תהלתינו אתה, כלומר איש תהילתינו שהיא המדה האחרונה והעלה ארוכה ורפואה שלימה לכל מכותינו היינו פסוק כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאיך. וכבר ראית פירושו במה שקדם כי אל מלך בינה וחכמה רופא נאמן כתר כי חיי בני ומזוני בו תלוין ולכן קראו נאמן נ' אמן החכמה נ' בינה ולעולם משפיע אל קו האמצעי ולכן קראו לקו האמצעי רחמן אתה ת"ת ברוך אתה שלש רוחניות: ⁴⁰ ברכה חמישית ברכת הרפואה, וגם היא לצורך גבוה, בהיות האדם בריא למטה כביכול הבריאות נוגע לדמות העליון, ובפרק הקורא את המגלה ומה ראו לומר רפואה בשמינית, אמר ר' אהא מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעה

³⁹ שושן סודות קה

⁴⁰ עבה"ק ח"ב פ"י

ליקוט על תפילת י"ח

בשמינית, הרי שהמילה צריכה רפואה, ובפרק נגמר הדין אמר ר' מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי. ובמדרש חזית רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי, תאומתי, מה התאומים הללו אם חושש אחד מהם בראשו חבירו מרגיש, כך כביכול אמר הקב"ה עמו אנכי בצרה:

והסוד הנעלם בברכת הרפואה שהרי הלבנה פגומה כי הטיל הנחש זוהמתו בחוה וטמא המקדש, ועתיד הקב"ה לרפאת המכה ההיא ולמלא פגימתה וחסרונה, והגורם הפגם והחסרון יעבירונו מן העולם, ואז יהיה אור הלבנה כאור החמה בסוד והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. והסוד כי יתיחד השם בכבודו, והכנפים מבחוץ כעבדים משמשים את מלכם, ואור שבעת הימים העליונים יתאצל על החמה, ואז יתמלא פגם הלבנה והאם העליונה תגלה בשעריה עליהם ואז יהיה יי אחד ושמו אחד:

ובאר סבת זה ואמר ביום הבש יי את שבר עמו ומחץ מכתו, היא מכת הנחש הגורם פגימת הלבנה וטומאת המקדש, וזה סבת החרבן והגלות, ולסוד זה אנו מתפללין בברכה זו על הרפואה ההיא, וזה רפאנו יי ונרפא הושיענו ונושעה, כי הרפואה היא סבת הישועה כמו שהמכה סבת. החרבן והגלות, וזו היא הכוונה הראשונה בברכת הרפואה, ואנו שואלין אחר כך על רפואת שאר חלאים ומכות החווים כמנהגו של עולם, וזה אמרנו והעלה רפואה שלמה וכו':

ברכת השנים:

⁴¹ ברוך עלינו יהו"ה אלהינו את השנה הזאת ואת כל מיני תבואתה לטובה ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה ושבעינו מטובה וברך שנתינו כשנים הטובות ברוך אתה ו' (קמ"ז) ה' (קמ"ז) כ' ו' (חיריק) ה' (צירי) י' (צירי) ז' (פתח) ו' (פה) מברך השנים. הברכה הזו נתקנה נגד מדת נצ"ח והוא מכילתא שיש ואלכסון שיש. ונצטרך להקדים הקדמה אחת והוא. כבר ידעת מאמר חכמי האמת בחלקם את האדם העליון כפי צורת האדם המוגשם (הגשמי) וג' ראשונות (היינו חב"ד) יכללו הראש. ובראש הראשים כ"ע. וכן שאר תתחלקנה כפי תבנית איברי האדם המוגשם. וכבר זכרנו זה. וכן רצינו שתדע כי אין עולה הא' בכלל החלוק הזה וא"כ הספירות הם בנו מצויירים וא"ס עלינו הוא ולא בנו. ולכן כשאדונינו יהושע נצח את ל"א מלכים (כשכבש את הארץ), תיקן תפילות עלינו לשבח לאדון וכו' כלומר אנו צריכין לשבח על מה שעלינו והוא א"ס ית'. ומפני שלא מסר הש"י מפתח של מזונות ליד שום נאצל ונברא ממנו ככתוב פותח את ידיך א"ת ידיך אלא יודיך שהוא הכתר הרמוז בקוצו של יו"ד והפותח איננו הנפתח והוא א"ס ולכן אמר בברכה זו ברוך עלינו, כלומר אתה יהו"ה ש"ה אלהינו ש"ת [יסוד], ועם קוץ היו"ד תמשיך הברכה ממה שעלינו והוא א"ס ית' עד מדת א"ת, הנקראת השנה הזאת. ואת כל, צדיק יסוד עולם [יסוד] המשפיע מיני תבואתה לטובה. כלומר לטובה האחרונה שבשם ב"ד. ותן הבקשה לג' העליונות שישפיעו טל מצד החסד ומטר מצד הגבורה לברכה למדת ברכה על פני דרך פנים המאירים אל האדמה פנים שאינם מאירים. ושם יהו"ה נרמו בסופי תיבות פניי האדמה"ה ושבענו מטוב"ה להודיעך כי על יד יהו"ה ומדת הטוב מתברכת וברך את שנתנו כשנים הטובות הבקשה למדת ברכה שתברך את שנותינו המוגשמים כשנים הטובות העליונים כמו שכתוב בקרב שנים חייהו. ברוך אתה יהו"ה הכוונה הראשונה

⁴¹ שושן סודות קז

ליקוט על תפילת י"ח

לכ"ע לש"ה ולש"ת שהם המברכים השנים העליונים. ושם החותם וה' ה"י כו"ז כי השבון כו"ז עולה ט"ל ונקוד ב' קמצי"ן ב' חולמי"ן ב' צירי"ן ב' פתחי"ן חותמין ברכה אדני והי"ה מצפ"ן. וזו החתימה מסוגלת לעצירת גשמים עם שארי התנאים הצריכין לה והשם הראשון כולו פת"ח והשם השני כולו סגו"ל והשם השלישי כולו פת"ח:

⁴² ברכה ששית ברכת השנים, וצריך לכוין שיתברך השם הנכבד למעלה כדי שתתפשט הברכה למטה ויתברכו השנים כי בהמצא הברכה למעלה תמצא גם למטה, ואנו אומרים ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה, והיא האדמה העליונה שיצאה מהאדם העליון, ואחר כך ורוה פני תבל ארצו הנקראת תבל, ושבע את העולם כולו מטובך ומלא ידינו מברכותיך, שיתברך העולם והוא עולם השמטה מטובו, ואין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב, ובהתברך העולם ההוא מהטוב אז תתפשט הברכה למטה ויתברכו השנים והתבואה והפירות, ומלא ידינו וכו' היא היד כהה, שמרה וכו' מכל דבר רע וכו', מהדברים החצונים שהם מיני משחית ומיני פורענות שלא יטמאו שנה זו שהיא מקדש יי, ועשה לה תקוה בסוד וקו ינטה על ירושלם, קו האמצעי ואחרית שלום צדיקו של עולם מתיחדים בה, וברכה בגשמי רצון ברכה ונדבה, והכוונה שימשך השפע מלמעלה ראש עד הכח המנהיג העולם כדי שתתפשט הברכה משם אל התחתונים, והמעורר הברכה מלמטה סבה שתתעורר ותמצא למעלה, והכוונה השלמה לכוין לזה והוא שיתברך השם הנכבד למעלה, כי עם שהמתפלל צריך כל זה לקיום הגוף כי לא יוכל לעמוד ולעבוד אם לא יהיה בריא, ואם לא יהיו לו מזונות ושאר צרכי הגוף, עם כל זה תהיה הכוונה לצורך הכבוד, וכאלו יורה בעצמו שאם הוא שואל צרכי הגוף הוא לסבה שתמצא הברכה למעלה, ולזה הוא שואל כי בשאלתו למטה יתברך הכבוד למעלה, ולתכלית זה הוא מבקש צרכיו לא להנאת עצמו ולצרכו כי אם במקרה, כי בשאלת צרכי הגוף למטה סבה שיתעוררו וימצאו צרכי מעלה, כי אי אפשר שימצאו למעלה אם לא יעוררו הצרכים למטה, ולזה הוא שואל כדי שימצאו למעלה:

ובענין שאלת המזונות אמרו במדרשו של רשב"י ע"ה (ח"ב ס"ב ע"א) בזה הלשון הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וגו', ר' יוסי פתח פותח את ידיך וגו', מה כתיב לעיל עיני כל אליך ישברו וגו', כל אינון בני עלמא מצפאן וזקפן עינין לקב"ה בגיני כך כל אינון בני מהימנותא בעאן בכל יומא ויומא לשאלא מזוניה לקב"ה ולצלאה צלותהון עליה, מאי טעמא בגין דכל מאן דמצלי צלותיה לגבי קב"ה על מזוניה גרים דיתברך כל יומא על ידו דההוא דכלא ביה, וטעמא דמלה ברוך יי יום יום, ואע"ג דאשתכח עמיה בעי לשאלה קמי קב"ה ולצלאה צלותיה על מזוניה כל יומא, בגין דאשתכח ברכאן כל יומא ויומא לעילא, ועל דא לא ליבעי ליה לאיניש לבשלא מזונא מן יומא ליומא אחרא, ולא ליערב יומא ביומא אחרא הה"ד ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו דיקא בר מערב שבת כמא דאוקימנא, וכדין קב"ה אשתכח מלא ברכאן בכל יומא ויומא, כדין כתיב פותח את ידיך וגו', מאי רצון ההוא רצון דאשתכח מעתיקא קדישא ונפק מיניה רצון לאשתכחא מזונא לכלא, ומאן דשאל מזוניה בכל יומא ויומא ההוא איקרי ברא דמהימנותא, ברא מהימנא, ברא דעליה משתכחן ברכאן לעילא⁴³, עד כאן:

⁴² עבה"ק ח"ב פ"י

⁴³ ז"ל: הנני ממטיר לכם לחם מן השמים (&) רבי יוסי פתח (תהלים קמה טז) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון מה כתיב לעילא (&) עיני כל אליך ישברו כל אינון בני עלמא מצפאן וזקפאן עינין לקודשא בריך הוא בגין כך (ס"א אבל) כל אינון בני מהימנותא בעאן (ס"א אצטריכן למבעי) בכל יומא ויומא לשאלא מזוניהו מקודשא בריך הוא ולצלאה צלותהון עליה מאי טעמא בגין דכל מאן דמצלי צלותיה לגבי קודשא בריך הוא על מזוניה גרים דיתברך כל יומא על ידו ההוא אילנא דמזון דכלא ביה (וטעמא דמלה (שם סח כ) ברוך יה"ה יום יום) ואף על

ליקוט על תפילת י"ח

הנה בארו כי שאלת המזונות בכל יום למטה סבה שיתברך הכבוד למעלה. והעובד האמיתי צריך לשאלם לזאת הכוונה ולזה התכלית לא לצורך עצמו כי אינו צריך, אבל בהמצא הברכה למעלה על ידו יהיה הוא בכלל הברכה ושם תמצא שאלתו עם שלא יכוין לעצמו וכבר התבאר זה:

ברכת תקע בשופר גדול לחרותינו:

⁴⁴תקע – ש"ת [יסוד]. בשופר – פחד. גדול – חסד. לחרותינו – ו"ה. ושא נס לקבץ גלויותינו. וקבצינו יחד מארבע כנפות הארץ ברוך אתה ו"א (פתח פתח) פ"י (קמץ קמץ) ג' ה' ה' א' (צירי תחת ה' ל' פתח תחת ה' א') מקבץ נדחי עמו ישראל. הברכה זו נתקנה נגד מדת הו"ד והיא מכילתא ז' ואלכסון ז'. וא"א מבלי שנביא ב' מדרשים אשר מתוכם יתבאר הכוונה ההיא. איתא במדרש שופר גדול קרן ימין מאילו של יצחק שכן ימין גדול מהשמאל. וקרן שמאל הוא שופר של מתן תורה עכ"ל מדרש. וכבר ידעת שנפל מחלוקת בין רז"ל מהם אומרים כי התורה נתנה בי' קולות והרמזו לי"ס. וי"א כי התורה נתנה בז' קולות רמזו לאלו ז' ספירות ההקף. וי"א בה' קולות נגד ה' ספירות תחתונות. ואחרים אומרים בקול א' והוא קול השופר קרן השמאל מדת מלכות המקבלת מאדון השמיטה כי קול אדון השמיטה לא יכלו להשיגו אשר הוא הקרן הימין של איל עד עת בא דברו לקבץ גלויות אז יפתחו כל שערי רחמים וכל שרי מעלה יכנעו כי מדת הבינה פתחה שעריה והשמיטה קול השופר המקבל מגדולה ברחמים גמורים עד אשר כל שר מע' שרים ישימו מגמת פניהם קדמה ויקבלו שפע ברכה וישפיעו על אומתם ובוה יסיר מהם קשיות עורף ויטיבו עם ישראל. והיו מלכים אומניהם ושרותיהם מניקותיהם כי נשפל כוחם העליון מצד צאת הרחמים בספירות. ולא תחשוב כי יתבטלו שרי מעלה כי זה לא יתכן כי א"א להתקיים אילן הפנימי מבלי קיום אילן החיצון רק כוחם יהא נשפל מלפעול פעולת אדון השמיטה מצד התפשטות רחמי בינה אשר היו נעלים כל זמן הגלות ודע זה. ואמנם המדרש הב' הוא זה מאי שופר גדול. עתיד מיכאל השר הגדול לגלול רקיע ששמו וילון ולתקוע בו שש תקיעות – האחת, תוקע כל העולם מתבהל וחיל כיולדה מתחולל. השניה,

---

גב דאשתכח עמיה בעי למשאל קמי קודשא בריך הוא ולצלאה צלותא על מזונא כל יומא בגין דישתכחו על ידוי ברכאן כל יומא ויומא לעילא ודא הוא ברוך יהו"ה יום יום ועל דא לא לבעי ליה לאיניש לבשלא מזונא מן יומא ליומא אחרינא ולא לעכב מיומא ליומא אחרא הדא הוא דכתיב (&) ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו יום ביומו דייקא בר מערב שבת לשבת כמה דאוקימנא וכדין אשתכח קודשא בריך הוא מלא ברכאן בכל יומא וכדין כתיב פותח את ידך וגו' מאי רצון ההוא רצון דאשתכח מעתיקא קדישא ונפיק מניה רצון לאשתכחא מזוני לכלא ומאן דשאל מזוני בכל יומא ויומא ההוא אקרי ברא מהימנא ברא דבגיניה משתכחן ברכאן לעילא

תרגום: הנני ממטיר לכם לחם מן השמים רבי יוסי פתח "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון מה כתוב למעלה עיני כל אליך ישברו כל אותם בני העולם מצפים וזוקפים עינייהם לקדוש ברוך הוא ולכן (אבל) כל אותם בני האמונה מבקשים (צריכים לבקש) בכל יום ויום לשאול את מזונם מן הקדוש ברוך הוא ולהתפלל תפלותיהם עליו.

למה משום שכל מי שמתפלל תפלתו לקדוש ברוך הוא על מזונו גורם שיתברך כל היום על ידו אותו האילן שמזון כולם בו (וטעם הדבר ברוך ה' יום יום) ואף על גב שנמצא עמו צריך לבקש לפני הקדוש ברוך הוא ולהתפלל תפלה על המזון בכל יום כדי שימצאו על ידו ברכות כל יום ויום למעלה וזהו ברוך ה' יום יום.

ועל זה לא צריך לאדם לבשל מזון מיום ליום אחר שלא לעכב מיום ליום אחר זהו שכתוב ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו יום ביומו דווקא חוץ מערב שבת לשבת כמו שבארנו ואז נמצא הקדוש ברוך הוא מלא ברכות בכל יום ואז כתוב פותח את ידך וגו' מה זה רצון אותו רצון שנמצא מהעתיק הקדוש ויוצא ממנו רצון להמציא מזון לכל ומי ששואל מזונות בכל יום ויום ההוא נקרא בן נאמן בן שבשבילו נמצאים ברכות למעלה.

⁴⁴ שושן סוות קח

ליקוט על תפילת י"ח

בא הרוח ומקרב עצם אל עצמו. השלישית, מוריד עליהם מ"ל ומתדבקים העצמות והגידין והבשר והעור נקרם עליהם מלמעלה. הרביעית, זורק בהם נשמה ועושה להם מחלות תחת הקרקע ובאים לירושלים. החמישית, הקברים נפתחים ומבצבצין ועולין כעשב הארץ. הששית, הולכים כולם ומשתחווים לארון מחי' מתים וזש"ה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים וכו' והשתחוו לה' בהר קודש ובירושלים. וסוד המדרש כי מיכאל הוא מצד החסד וגולל רקיע ששמו ווילון הוא מדת הגבורה ותוקע שש תקיעות. וכבר פירשו רבותינו כי תחיית המתים יהיה מצד הגבורה בהופעת בינה לחסד. והנה נתבאר לך כי שופר גדול הוא מידת הפח"ד כלול המדת החס"ד ועל ידו יהיה הנס הזה שהוא קיבוץ גליות. ופירוש הפסוק כך הוא – והי"ה הוא שם מ"ב גבולי אלכסונים. ביום ת"ת ההוא כ"ע הנקרא הוא בכל מקום. יתקע, מבנין נפעל והוא מקבל מקרה התוקע והוא שם י"ה. בשופר גדול, בפחד כלול במדת החס"ד בעזרת שם הו"א והי"ה ואג"א. ובאו האובדים מארץ אשור, והם בני ש"ם הרומזים לשרי צד ימין אשור מבני שם כ"ג ומרומז למדת חסד. והנדחים מארץ מצרים, והם בני חם הרומזים לשרי צד שמאל. והשתחו לה' ת"ת. בהר הקודש. מדת מלכות. ובירושלים, בעיר הבוניה כעיר שהבורה לה יחדיו. והנה כאשר יתקנו העליונים יתקנו התחתונים ומפני שהברכה זו נתקנה מב' פסוקים מן הא' שפירשנוהו ומן פסוק ושא נס לגוים ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יכנס מד' כנפות הארץ. ולכן ראינו לפרשו ג"כ למען יתבאר לך פירוש כוונת הברכה על פי שרשה ואמיתתה. ושא, בינ"ה. נס, הם חמשים שעריה וששים גבורים הסובבים מטות מלך שלום ש"ת [יסוד] לגוים ע' שרים הסובבים כסא הכבוד. ואסף נדחי, הם הספירות התחתונות כי הם הנידחים בגלות מפני שרי האומות ישראל סבא ונפוצות רגל רביעי הלוחמת מלחמות יהודה דכתיב ללמד את בני יהודה קשת וזאת ליהודה. יקבץ, בינה מארבע כנפות הארץ הארץ העליונה עם ד' מחנותיה הנקראים כנפיה וסימן המחנות רגמ"ן. והו פירוש הפסוק ע"ד הסוד. ופשוטו ידוע כי סודן יונעם והדברים כמשמען:

⁴⁵ כבר ידעת כי הוד הוא ענף של פחד וכן כבר הודענוך שאותיות שם ב"ד כל אות המתרחק מן יו"ד הוא יותר פעול וכל שמות המוצרפים הם יותר פועלים במהרה מהבלתי מצורפים, והטעם לפי שהם יותר קרובים אלינו. וכבר הישרנוך בזה בכמה מקומות. ולכן מן הדין היה לתקן ברכה זו אל מדת הגבורה, אך מפני שההו"ד יותר קרוב אלינו יותר יתפעל בגאולתינו בהשפיע אליו שערי לפני ולפנים ושערי בינה. וכוונת הברכה ככה הוא. המתפלל יכוין במדת הבינה ויבקש ממנה שתתקע בשופר מעורב בגדול לחירותינו שתוציאנה הספירות לחירות מתחת יד שרי האומות כי היא היובל הגדול ממנה יוצאים ואליו שבים. ושא נס, שישא נ' שערי וששים גבורים הסובבים כסא אמא של מלכות שמים והשערים והגיבורים בהתערבם בספירות יתקבצו כל גליות של הספירות. וחזר ומבקש שיקבץ כל הספירות יחד מארבע כנפות כלומר מתחלת ארבע מחנות השכינה הנקראת הארץ. בא"י. מקבץ, בינה. נדחי הספירות התחתונות והם נקראים עמו של ישראל סבא. וכבר הודענוך כמה פעמים ועוררנוך כי בתיקון העליונים יתקנו התחתונים והבן זה. והשם החותם הזה שהוא ו"י ה"ה אג"לא המורכב הוא בן שמונה אותיות לרמז אל מדת הבינה ונקודו ב' הראשונים פתחי"ן והב' השניים קמצי"ן והב' השלישים צירי"ן והב' הרביעית פתחי"ן וכבר הישרנוך על כוונתם ודע זה:

ליקוט על תפילת י"ח

⁴⁶ ברכה שביעית ברכת קבוץ גלויות, ויש לספק שהרי שאלנו על הגאולה בברכה רביעית ולמה שנאמר כאן, ורש"י ז"ל התיר זה הספק בפרק הקורא את המגלה, במה שכתב שם והוא אמרו אתחלתא הגאולה היא, ואף על גב דהאי גאולה לאו גאולה דגלות היא אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עלינו תמיד, דהא ברכת קבוץ, ובנין ירושלם, וצמח דוד יש לכל אחת ואחת ברכה לעצמה לבד מגאולה זו, אפילו הכי כיון דשם גאולה עלה קבעה בשביעית עד כאן:

ומלשון התלמוד נראה שעל גאולת הגלות נתקנה. וגם נוסח הברכה מוכיח כן, על כן יש לדעת כי נתקנו שתי ברכות אלו על שני גלויות, האחד גלות הגוף, והשני גלות הנשמה, ובתחלה שאלנו גאולת הגוף כי כן יגאל בראשונה, ואחר כך שאלנו על גאולת הנשמה, ולפיכך נתאחרה, כי גאולת הנשמות היא לאחר גאולת הגופים, כי גלותן היה בתחלה וגלות הגופים באחרונה והם נגאלין קודם, כך קבלו בעלי העבודה והוא סוד מסתרי התורה. וגאולת הנשמות שנדרחו צורך גבוה, וכמו שאמרו במדרשו של רבי נחוניא בן הקנה, ומאי טעמא כי בשעה שאנו נזכה בעולם הזה לעולם הבא הוא גדול, ולפי שהוצרכו לשאול בברכה זו על גאולת הנשמות כללו בה גם גאולת הגופים, והוא אמרם וקבצנו יחד. ויען כי אין גלות אחר אלו הגאולות אמרו תקע בשופר גדול לחרותנו, כי הוא השופר המוציא עבדים לחרות יובל היא שנת החמישים שנה, וגם יש רמז באמרם וקבצנו יחד על גאולת השכינה ואם כן הרי זה צורך גבוה גם כן:

ברכת השיבה שופטינו כבראשונה:

⁴⁷ השיבה – ש"ב. שופטינו – ח"מ ופחד. כבראשונה. ויועצנו – נצח והוד. כבתחילה. והסר ממנו יגון ואנחה. ומלוך – ש"ה. אתה יהו"ה – ת"ת. לבדך בחסד – ח"מ. וברחמים – כ"ע. וצדקנו ע"ט. במשפט – ת"ת. ברוך אתה ואהדדניי (סגול סגול סגול צירי צירי צירי) מלך אוהב צדקה ומשפט. אמר המחבר במקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר. אי אפשר לפרש הברכה זו וכוונתו אם לא אחרי הצעות גלוי סדרי המרכבה והאל יכפר בגלוי. דע לך כי עשר ספירות אינו דבר נברא רק הם מתפשטות מא"ס ית' ואיננו נבדל ממנו והוא תמיד נמצא במ כהדין קמצא דלבושי מיניה וביה ואינם נבדלים ממנו שהוא חכם יכול חי יודע. כמו כן חכמי האמת קבלו שהם עשר ולא ט' ועליהם ראוי לסמוך לפי שהם קבלו מהנביאים אשר עמדו בסוד ה'. ובעל ספר יצירה אמר עשר ספירות בלימה, עשר ולא תשע ולא אחד עשר:

⁴⁸ ולפי זה תהיה כוונת הברכה כן – השיבה שופטינו, חס"ד וגבורה הנקראים שופטים ות"ת הדין המכריע. ויעצנו, נצ"ח והו"ד והמכריע יסוד. והסר ממנו יגון ואנחה, שרי האומות אשר זכרונם. ומלוך עלינו אתה ש"ת [יסוד] יהו"ה ת"ת בחסד, כמשמעו. וברחמים, חכמה וכתר. וצדקינו, כלומר תחבר צדק ע"ט שלנו. במשפט, שהוא הת"ת. בא"י מלך, ש"ת [יסוד]. אוהב, מחבר באהבה ח"ס. צדקה, ע"ט ומשפט, ת"ת. כוונת הברכה הזו היא ליסוד והיא מכילתא ח' ואלכסון ח' והשם החותם הזה הוא מורכב מן צירוף והה"י אדנ"י וכל שתי אותיותיו ממנו נקוד אחד הא' קמ"ץ ושניים סגול ושלישים ציר"י ורביעים פתחין וסי' מקורם בחג"ת:

⁴⁶ עבה"ק ח"ב פ"י

⁴⁷ שושן סודות קי

⁴⁸ שושן סודות קיג

ליקוט על תפילת י"ח

⁴⁹ ברכה שמינית ברכת המשפט, שיהיו שופטינו ממנו שישיבם כבראשונה וישפטונו על פי התורה, ולא יהיו אויבי יי' פלילים, וזו רעה חולה תחת עבד כי ימלוך והשפחה יורשת גברתה, ומלוך עלינו אתה יי' לבדך, ובזמן הגלות כאלו אנו תחת רשות אחר וכמו שכתוב בעלוננו אדונים זולתך, ואנו שואלים שתגלה ותראה מלכות שמים עלינו ולא יהיה נעלם דרך שעבוד, והיא שאלה על חזרת מלכות בית דוד למקומה והוא צורך גבוה, והוא שכתוב אחר ישונו בני ישראל ובקשו את יי' אלהיהם, והוא אחד משלשה דברים שמאסו בהם ואין נגאלין עד שיבקשום:

ובפרק הקורא את המגלה אמרו וכיון שנתקבצו גליות נעשה דין ברשעים, לרמוז שאין כל הגופים זוכים לגאולה ואין כל הנשמות זוכות לחרות, והם הרשעים שידונו לדורי דורות ויעשה בהם משפט על שכפרו בישועת יי' ובתחיית המתים וידונו מדה כנגד מדה:

ולמלשינים:

⁵⁰ ברכה תשיעית ברכת המלשינים, והיא שאלה על הסינים היוצאים מן הכסף שיאבדו, שהם המעיקים והמעכבים חזרת המלכות למקומה, כי כשיתקיים כי רותה בשמים חרבי, לבער הסיג העליון גם התחתון יבוער, והיא עקירת מלשינים למעלה ולמטה:

⁵¹ הנה יש לך ד' דברים שהם מתנגדים אל הדת ולא תמצא יותר. וכנגד הראשון תקנו אל תהי תקוה הם אותם שיצאו מן הדת כדי ללכת בשרירות לבם, ובשביל כך היו פורקים עול הדת ודבר זה מחליש הדת.

וכנגד השני וכל המינים כרגע יאבדו אותם שחושבים שיש הצלחה לעבוד אלהים אחרים והם מפתים בני אדם אחר דעתם וזהו בטול הדת, ועל זה תקנו וכל המינים כרגע יאבדו, כי המינים אשר נזכרו כאן הם אשר חושבים כי עבודת אלהי נכר הוא הצלחה להם וזה נקרא מין. וכך אמרו בפ"י בפרק בתרא דהוריות (י"א, א') ואין זה צריך ראייה.

וכנגד הג' תקנו וכל אויבי עמך מהרה יכרתו, אותם שהם שונאים עם ישראל מצד הדת ואם כן הוא שונא הדת. ואם אמרו וכל אויבנו מהרה יכרתו, היה אפשר לחשוב כי התפלה על אותם שהם אויבנו מרעים לנו מבקשים ח"ו להכרית שם ישראל מן העולם, אבל אין הדבר כך כלל רק התפלה מי שהוא אויב של האומה מצד שהוא שונא הדת, כי בדת הם ישראל לא זולת זה, כי אם אין הדת שלהם אינם ישראל, ואין חילוק בין אומה לאומה רק מצד הדת, וכאשר שונא הדת אין ספק שכל מחשבתו לבטל הדת של ישראל. והרי הדבר הזה הוא ברור, שאילו היו רוצים להתפלל על אויביהם היתה התפלה וכל אויבנו אשר הם אויבים לנו, אבל אויבי עמך התפלה היא על מי שהוא אויב לשם ישראל והם כלל האומה, והוא שונא את ישראל מצד שיש להם דת שהוא יתברך גזר על עמו כמו מלך שגוזר גזירותיו על עמו ודבר זה מבואר.

וכנגד הרביעי תקנו ומלכות זדון, וזה כי כאשר יש מלכות זדון אינו רוצה שישמרו הדת מפני זדון גאותו שאינו נכנע מן הש"י, ואל"כ לא היה דבר זה מתנגד לו אם ישמרו הדת, והרי המלכים הכשרים הם אוהבים שמירת הדת, אבל מלך זדון כוונתו למשול על בני אדם אף נגד הדת. וכן אמרו בתפלת על הניסים כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך

⁴⁹ עבה"ק ח"ב פ"י.

⁵⁰ עבה"ק ח"ב פ"י.

⁵¹ באר הגולה למהר"ל מפראג

ליקוט על תפילת י"ח

ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך, והשם יתברך מסר זדים אלו ביד העוסקים בתורה כמו שאמר שם והוא פי' התפלה באין ספק. ואולי יאמר האדם כי לא נמצא בזמן הזה אשר הפיץ ומבקש להעביר על דת. אין זה קשיא כי התפילה היא אם נמצא כך, וכך הם תפילות הרבה, כי התפילה היא דבר קבוע כך אם נמצא דבר זה. והרי הדבר הזה הוא מבואר בכל דברי חכמים, שברכה זאת לא נתקנה רק על המתנגדים לתורה. ולכך יש בברכה זאת כ"ט אותיות כנגד כ"ז אותיות התורה וכנגד תורה שבכתב ושבע"פ. וכאשר הענין באלו דברים איך יסדו הברכה הזאת על מי שבא נגד הדת ובחכמה נפלאה, כמו שמצאתי בספרים שברכה זאת נתקנה על מתנגדי הדת, והם ד' מדריגות זו אחר זו כל אחד בא יותר נגד הדת בכח.

כי הראשון אשר הוא בא נגד הדת שיוצא מן הכלל ע"י שרירות לבו, והוא פורק עול תורה ועול שמים, וגורם שאחרים נמשכים אחריו ללכת בעקבותיו, כי כל פרעה הפרעה נוספת והולכת, אבל אין דבר זה מבטל הדת בכח כמו המין שהוא מפתה אחר, כי המפתה את אחר הוא מבטל הדת קצת בכח, שהרי הוא מפתה ומטה את אחר עד שישמע אליו והוא קרוב למבטל בכח לגמרי.

השלישי הוא מבטל בכח לגמרי, כי המתנגדים זה לזה מצד הדת מבטלים הדת בכח מצד שנאת הדת עד שהם מבטלים בכח גמור. אמנם אין הביטול שלהם כ"כ מצד שאין היכולת והממשלה בהם, כמו המלכות שהוא מלכות זדון שהיו מבטלי' הדת בכח לפי גודל ממשלת המלך. הרי ארבע מבטלים כל אחד יותר מבטל בכח ובחזק. ודבר זה תמצא מבואר בענין הברכה עצמה, שעל הראשון תקנו אל תהי תקוה כי אין זה רק שלילות הטוב ממנו, ועל השני תקנו יאבדו, כי דבר זה מה שיהיו נאבדים יותר ממה שאמר לפני זה אל יהא להם תקוה, ואין זה שלילות הטוב בלבד אבל לזה יבא להם הפסד בעצמם שיאבדו, ועל השלישי שהוא מבטל בכח תקנו יכרתו, והוא יותר ממה שאמר יאבדו שהוא מעצמו כי מלת יאבדו הוא פעל מן הקל, א"ז לשון פועל כי אין כאן מי שהוא פועל האבוד רק יאבדו מעצמם, אבל לשון יכרתו יש לו פועל שהרי הכורת הוא הפועל, ועל האחרון שהוא מבטל בכח ובחזק ולפי חזקו ותקפו שמבטל אמר תעקר ותשבר ותמגר, כל זה מפני שהוא בא נגד הדת בכח עד שהוא רוצה לבטל הדת בכח ובחזקה. וכל אחד כפי אשר פעל ישלם לו, כי כאשר הוא בא נגד הדת בכח עד שהוא רוצה לבטל הדת בכח ובתוקף, כך יהיה בטול שלו. הרי כל מי שיש לו חכמה ודעת, ידע כי דבריהם הם בחכמה ובמשפט מאוד, וכך קבלנו פי' הברכה הזאת מפי סופרים ומפי ספרים, והאמת יעשה דרכו והוא נגלה יותר משמש בצהרים ודי בזה למי שמבין האמת מתוך השקר.

ברכת על הצדיקים:

⁵²הנה הברכה זו נתקנה נגד חסד ונצח שהיא מכילתא ט' ואלכסון ט'. וכוונת הברכה כך היא – על הצדיקים, הנשפעים ממדת חסד דרך הבינה מחמירים על עצמם יותר מן הראוי. ועל זקני עמך בית ישראל, הם הנשפעים מן הבינה דרך מלכות. הרי ד' רגלי המרכבה. ומה שכתבתי שהם הנשפעים מן הבינה זה כפי דעת האומר שגם עתה יש מהם רשות. ואח"כ חזר אל משך הו"ו בחבור בת זוגו וע"כ אמר ועל גירי הצדק, צדק התחתון בחבור צדיק יסוד עולם [יסוד] הרומז אל הברית ברית המעור. ועלינו, כלל כל המתגלגלים את אשר ישנו פה ואת אשר אינינו פה. יהמו נא רחמיק, כ"ע. יהו"ה, חכמה.

⁵² שושן סודות קיד

ליקוט על תפילת י"ח

אלהינו, ב"נ"ה. ותן ג' רוחניות שהם בחיבור אחד. שכר טוב, במדת הטוב. לכל הבוטחים, להצטרף צירוף אחר צירוף ולחזור במדת שמך ומשם אל מדת אמת האור הגנוז בצדיק יסוד עולם [יסוד]. ושים חלקנו עמהם לעולם, כל א' וא' מאתנו מבקש להיות חלקו עם הצדיקים אשר נצטרפו ושבנו למדת עולם שהוא ת"ת או צדיק יסוד עולם [יסוד]. ולא נבוש, בוש עולמות הוא כי בכ"ע העולה כ"ב עם השם בעצמו בטחנו, להיות צירופים וחוזרים למקומו. בא"י. השם הזה מורכב מן ה"י ה"ו על מגן והנקודים פת"ח סג"ול וכן כל תשע האותיות. ומאוד פועל להגן מכל צרה וצוקה כי על מגן עולה טפט"פיה והוא שם המחשבה ויוצא מן סופי תיבות מפסוק הנה אנכי שולח מלאך לפניך. וסדר הכוונות כתבנוהו במקום אחר. ומה שחתם בצדיקים ולא בחסידים כי אם יהיה הצירוף לצדיק או משען מן החסד ומבטח מן הנצח והכל צדיקים וכ"ש לחסידים המחמירים על עצמם. ולזה הכפיל ואמר משען ומבטח, כלומר משען לצדיקים ומבטח לחסידים. ודע זה כי ברכת המינים לא כתבנו עליה פירוש הכוונה איך תהיה, כי ביבנה תקנוה ויתמו הטאים כתיב ולא הטאים ומצורף אל זה שלא יפול ליד שאינו הגון ותיפוק מיניה חורבה. ובמקום אחר נעורר עליו בעז"ה:

⁵³ ברכה עשירית ברכת הצדיקים כי כשיכלו הרשעים ויבערו מתרוממת קרן הצדיקים, סוד קרן דוד וצדיק חי העולמים ביחוד אחד, כי המפרידים אלופו של עולם ספו תמו, זו היא הכוונה בשאלתנו עקירת המלשינים והרשעים לפי שהם סבת החרבן והגלות למעלה ולמטה:

ברכת ולירושלים ערך ברחמים תשוב:

⁵⁴ ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה כאשר דברת ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם וכסא דוד עבדך מהרה לתוכה תבין בא"י עיל הלה בוא. בונה ירושלים. דע כי הברכה הזו נתקנה נגד פחד והוד והיא מכילתא יו"ד ואלכסון י' והיא מעורבת מכמה פסוקים ולכן נצטרך לפרש הפסוקים ההם ואז נתפרש כוונת הברכה. הא' בתרי עשר בזכריהו. לכן כה אמר יהו"ה שבת ירושלים ברחמים ביתי יבנה בה נאום ה' וקו ינטה על ירושלים. וכוונת הנביא כן הוא. לכן, שבועה. כ"ה, מדת אדנ"י. אמר ה', ת"ת. שבת קבלתי ממדת התשובה להשפיע לירושלים עטרת צבי היא לכל הארצות. ברחמים, כ"ע וש"ה. ביתי, צדיק יסוד עולם [יסוד]. יבנה בה, ז"ס הבנין. וקו וקוה כתיב. וקו קרינן. וטעמו וקו ה', כלומר של קו ה' הראשון של שם ב"ד הרומז לש"ת. והקו הוא הקו האמצעי ינטה בגמטריא ע"ד של שמע ואחד שיורה עדות ויחוד הספיות כולם. ולכן אמר ע"ל שהוא בגמטריא ק' שהם יו"ד ספירות שכלולה כ"א מעשר שכולם יתחברו בירושלים. ועוד פסוק אחר אמר זכריהו הנביא רני ושמחי בת ציון. כלומר, מלכות. כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאם ה'. וכוונת הנביא כן הוא – ידעת שהרנה ללוים שהוא מדת הדין, והשמחה למדת הרחמים. כלומר את בת ציון כלומר מלכות שהיא בת זוג לציון לצדיק יסוד עולם [יסוד] הנקרא ציון ולבת זוגו הנקרא עטרת צבי. ולכך נמשך אליו ונלוו גוים רבים אל הד כלומר שרי האומות אשר זכרנום. עוד אמר ירמיהו הנביא ע"ה כי כה אמר ה' לא יכרת לדוד איש יושב על כסא בית ישראל. וכוונת הנביא כן הוא – לא יכרת לדוד, שהוא רגל רביעי (במרכבה) איש יושב למטה בזה העולם על כסא בית ישראל. להורות דוגמא למשכן ההוא הרגל כדמיון זרע אהרן שהיו נושאים לרגל הא' והלוים לב' והג' ישראל. אז האבות בעצמן ודוד עמהם. והנה על אלה הפסוקים נתיסדה הברכה זו וכך כוונתה – ולירושלים,

⁵³ עבה"ק ח"ב פ"י

⁵⁴ שושן סודות קטו

ליקוט על תפילת י"ח

היינו עטרה הנקרא עיר ה'. ברחמים, כ"ע וש"ה. תשוב, ש"ת [יסוד] בחבורן של העליונים. ותשכון בתוכה, אתה ה'. כאשר דברת, הנני בא ושכנתי בתוכך נאום ה'. ובנה אותה, ככתוב ביתי יבנה בה. והיינו בנין עולם ז"ס הנקראים עולם בכלל ובפרט ת"ת וצדיק יסוד עולם [יסוד] וכסא דוד רגל רביעי. מהרה לתוכה, ירושלים הבנויה יכון זרע דוד להיות משכן לרגל רביעי. והנה נתברר לך הברכה בשרשה ובכוונתה ושם החותם הוא מורכב מן י"ה ה"ו ומן על צבא כי על צבא בנימ' טפטפיה שם המחשבה ובזם זה יתבטל כל הצובאים על ירושלים וחתם בבנין ירושלים ולא בתשובה ולא בשכינה ולא בכסא והטעם כי אם לא תבנה ירושלים כלומר שלא תהי' בחבור הבנין כולו אין לו תקנה לכל הנזכר שובה ישראל ושכינה וכסא כי הא בהא תליא והבן זה והנקודין פתח"ן צירי"ן:

⁵⁵ ברכה י"א ברכת בנין ירושלים משכן הכבוד העליון כי שם בית מועד לצדיק וצדק כי בבנין שלמטה יבנה גם למעלה ובשכון השכינה למטה תשכון גם שכינה עליונה למעלה כי זה תלוי בזה, וזה רמז ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים שהוא בקשת בנין בית המקדש שהוא הדבר השני שמאסו בו, ובפרק הקורא את המגלה והיכן מתרוממת קרנן בירושלם שנאמר שאלו שלום ירושלם ישליו אוהביך, הנה כי קרנן של צדיקים סוד קרן דוד מתרוממת בירושלם ולתכלית זה אנו שואלים שאלה זו:

ברכת את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח:

⁵⁶ הנה הברכה הזו נתקנה נגד יסוד ות"ת כי בחיבורן יצמח צמח ותבא ישועה לשכינת עוון. והוא מכילתא י"א ואלכסון י"א. וגם הברכה זו מיוסדת עפ"י פסוקים ולכן נבארם בראשונה ואח"כ נבאר כוונת הברכה. אמר ירמיה ע"ה בימים ההם ובעת ההיא אצמיח לדוד צמח צדקה ולמלוך מלך והשכיל ועשה משפט וצדקה בארץ. בימים ההם, כלומר בחבור ימי בראשית ובהראות הטוב צדיק יסוד עולם [יסוד] אשר יע"ד לישראל. ובעת ההיא, עטרת צבי הנקרא עת דודים אצמיח לדוד, למלכות בית דוד. צמח, צדיק יסוד עולם [יסוד]. צדקה, חבור צדיק בצדקה. ומלך מלך והשכיל. ומלך, ש"ה. מלך, כ"ע. והשכיל, ש"ת [יסוד]. ועשה, ש"ת [יסוד]. משפט, ת"ת. וצדקה, חבור צדיק בצדקה בארץ העליונה. ובימים ההם, כלומר בז' ספירות הנקראים ימי בראשית, תושע יהודה מלך המשיח עם שבטיו וישראל ישכון לבטח. וזה כמו זה ה' קוינו לו היינו יסוד. אשר יקרא לה, למלכות. יהו"ה, ת"ת. צדקינו, שהיא כבר צדק שלנו כלומר דברי ת"ת הוא שדבוק הצדק בו תהיה. ולא יבא גוים מקדשה. וכבר ידעת שכל מקום שגלו ישראל שכינה גלתה עמהם. א"כ ישועת ישראל הוא ישועת השכינה, ובישועת השכינה תשועת עולמים. הנה קרן דוד נושע ולכן אנו מקוים לישועתו:

⁵⁷ והנה הברכה זו מיוסדת עפ"י כוונה זו כלומר כוונת הפסוקים שזכרנו. וככה היא – את צמח דוד עבדך. צמח, צדיק יסוד עולם [יסוד] שהיא בת זוג לדוד ולמלכותו. מהרה תצמיח, התפילה והבקשה לישועת השכינה ולכן חזר ואמר כי לישועתך כלומר לישועת השכינה קוינו. כל, ע"י צדיק יסוד עולם [יסוד] הנקרא כל ות"ת הנקרא היום. וחתם מצמיח קרן ישעה כלומר צדיק יסוד עולם [יסוד]. וישועה מלכות הנושעת עם ישועתן של ישראל. ושם החותם הוא – ברוך אתה יהו"ה הו פי אד. הוא מורכב מן ה"ה ו"י ומן צוה ופחד שהוא בגמטריא שם המחשבה טפטפיה כי בשם זה יוכנעו ויפול פחד על כל האומות ושריהם.

⁵⁵ עבה"ק ח"ב פ"י

⁵⁶ שושן סודות קטז

⁵⁷ שושן סודות קיז

ליקוט על תפילת י"ח

והאל יראנו ישועתו ויושיענו. וניקוד כולן בפתחין ובסגלין והאחרון בפתח. ויש חותמין בנקוד זה ידוד (צירי, שוא, סגול, פתח) וכבר ידעת שהשב"א רומזות לצדיק יסוד עולם [יסוד] והסגול למדת אברהם (חסד) והחירק למלכות. והנה כדי לעורר הרהמים נקדו השם הזה החתם בנקוד זה נקדו שב"א ליו"ד הרומז לחכמ"ה וסגול"ל לה"א הרומז לבינה וחיר"ק ליו"ד הרומז לת"ת ושב"א שהוא היסוד נקודה תחת ה"א האחרון כלומר היסוד שיונק מן יו"ד הרומז לש"ה ולש"ת השפיע לה"א לעורר אותה ברהמים ולהקים סוכת דוד הנופלת והבן זה:

⁵⁸ ברכה י"ב ברכת הישועה והיא צמיחת המלכות והרמז קרן דוד למעלה ראש מקום הישועה ואז יצמיח קרן ישועה למטה וזה רמז על אמרו ואת דוד מלכם והוא הדבר השלישי שמאסו בו, ושאלתנו כי לישועתך קוינו להורות על ישועת מעלה כי היא עיקר אצלנו ואנו מניחים צרכינו ושואלים צרכי גבוה, ואנו שואלים ישועה של מטה כי בה כביכול הוא נושע למעלה כי ישועתו תלויה בישועתינו:

ואמרו במדרש תנחומא א"ר ברכיה הכהן בא וראה מה כתיב גילי מאד בת ציון וגו' הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע, ומושיע אין כתיב כאן אלא נושע, וכן הוא אומר אמרו לבת ציון הנה מושיעך בא אין כתיב כאן אלא ישעך כביכול הוא נושע, אמר ר' מאיר ויושע ה' ביום ההוא את ישראל ויושע כתיב כביכול בישראל הוא נגאל וכל זמן שישראל נגאלין כאלו הוא נגאל עד כאן:

ואמרו עוד שם וכתוב שם דרך אראנו בישע אלהים בישע ישראל אינו אומר אלא בישע אלהים, ובפרק הקורא את המגלה וכיון שנבנת ירושלם בא דוד שנאמר אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' וגו' רמזו מה שבארנו:

ברכת שמע קולינו:

⁵⁹ שמע קולינו ה' אלהינו חוס ורחם עלינו וקבל ברהמים וברצון את תפילתינו כי אל שומע תפלות ותחנונים אתה ומלפניך מלכינו ריקם אל תשיבנו כי אתה שומע תפלת עמך ישראל ברהמים בא"י יזה טויי הה שומע תפלה. הנה הברכה זו נתקנה נגד מדת מלכות והוא אלכסון י"ב ומכילתא י"ב. וכך כוונת התפלה והבקשה לשם י"ה שישמע את קולינו שהיא המלכות והיא נקראת קול כמו שאמר וקול שופר הולך קול דברים אתם שומעים והיא רחל הקטנה המבכה על בניה והיא המנהגת את ישראל ולכן נקראת קולינו כמו שכתב וישמע ה' את קולנו כלומר מדת הת"ת שמעה קלינו המניקות את ישראל. יהו"ה אלהינו, חכמ"ה ובינ"ה. חוס, ש"ה. ורחם, ש"ת [יסוד] בענין שהוא עלינו. וכבר רמזנו זה. וקבל ברהמים, ש"ה. וברצון, כ"ע. את תפילתינו, מלכות. כי אל, ש"ת [יסוד]. שומע תפילות ותחנונים הבאים אליך מספירות הבנין. אתה, ש"ת [יסוד]. ומלפניך, ת"ת. ריקם אל תשיבנו, כי אם לא תשפיע אל פניך המאירים יתגבר אדון השמטה ותפילתינו מוכנת לקבל ממנו כי הוא מין במינו ולא בטל. ולמה מתפללים, שמלפניך הפנים המאירים ריקם אל תשיבנו. כי אתה, ש"ת [יסוד]. שומע תפילת עמך ישראל ברהמים, ת"ת דרך קו האמצעי. ולמה חתם בא"י שומע תפילה ולא שומע קול תפילה, שאם היה כן היה משמע שדווקא קול שהוא מלכות שומע ולא שאר הספירות. ולכן חתם שומע תפלה שכולל כל הספירות וגם המלכות שהוא קולינו בכללם. ושם החותם הזה מחובר מן שם יהו"ה ומן י"ה ז"מ י"ה יש בו ג' שמות יהו"ה הא' בנגלה והב' נסתרים כי י"ה הוא עולה שם יהו"ה כאשר

⁵⁸ עבה"ק ח"ב פ"י.

⁵⁹ שושן סודות קיח

ליקוט על תפילת י"ח

פירשתו. נשאלו זמ"י והם עולים כ"ו כמספר יהו"ה ועוד נשאר יהו"ה הרי ד' יהו"ה עם הקודם. והנה ב' נגלה וב' נסתרים. והנגלים ירמוז לד"ו פרצופים והנסתרים לנסתרים. ונקוד החותם שניים ציר"י ואח"כ פת"ח. וכבר ידעת שהצירי ירמוז לגבורה והפתח לחכמה, ברוגז רחם תזכור והבן זה. הנה נשלמו י"ב ברכות הוי"ב מברכת המינים שלא פירשנוהו למעם הנזכר ויצאו ג"כ י"ב גבולי אלכסון וי"ב מכילתין נשארה מכילתא אחת לברכת המינים כי א"א לבארם אם לא תפתח אותו מכילתא כי בהתפתחה יופק רצון השואל. ודע זה והבן היטב דבר זה ויופק לך רצון:

⁶⁰ ברכה י"ג ברכת התפלה וצריך המתפלל הירא את דבר ה' לכוין בברכה זו שישמע קולו והוא קול גבוה כלומר כל מה ששאלנו בכל הברכות האמצעיות בצרכי גבוה וכמו שהתבאר כי בשאלנו צרכינו שאי אפשר לנו לעמוד זולתם כוננו בהם בעצם לצרכי גבוה ובברכה זו אנו שואלין שישמע קולנו במה ששאלנו ולזאת הכוונה היתה שאלת אדון הנביאים באמרו אעברה נא ואראה לא לצרכי כי אם לצורך גבוה, והוא אמרם ז"ל (פרק קמא דסוטה) מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל וכי לאכול מפירותיה או לשבוע מטובה, אלא כך אמר משה הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימות אלא בארץ ישראל אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כלם על ידי והתפלה על הכוונה הזאת ובענין שבארנו היא העולה למעלה ומתקבלת ברצון:

ואמרו בברכות פרק ראשון מאי כרום זלות לבני אדם דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזולזלין בהם, ופירש רש"י ז"ל דברים העומדים ברומו של עולם כגון תפלה שעולה למרום עד כאן, כלומר כשהכוונה בה על הדרך שבארנו עולה ומתעמרת בראש צדיק והוא אמרם העומדים ברומו של עולם:

ג' אחרונות:

⁶¹ שלשה ברכות אחרונות שהם עבודה והודאה ושים שלום, וכבר כתבנו כי שלשה ראשונות כנגד האבות, ובשלישי תשלום השאלות ואחר ששאל שאלותיו וצרכיו ועל הכוונה שבארנו ימשיך הכוונה למטה, והוא כי ברכה ראשונה שבאחרונות שהיא רצה כנגד נצ"ח, ושניה כנגד הו"ד, ושלישית כנגד שלום המכריע, נמצאו שלשה אחרונות מכוונות כנגד שלשה ראשונות, אלו כנגד האבות, ואלו כנגד הבנים שהם ענפיהם:

אמרו במדרשו של רשב"י ע"ה בסוף ההיכלות (ח"ב רס"א ע"ב) בזה הלשון, בתר דסיים שאלתין וגופא שלים בכל סטרין בחדווא דלבא ואיהו שאיל וסיים שאלתין יהדר לאמשכא ברכאן לתתא⁶² עד כאן, והיתה ברכת העבודה כנגד נצ"ח לפי שעבודת הקרבנות מושכת כח וחיל ורוח הקדש משם עד בית המלכות, ונצ"ח היא סוד המעמדות שהיו עומדים על הקרבן והם קיום הגוף:

⁶⁰ עבה"ק ח"ב פ"י

⁶¹ עבה"ק ח"ב פ"א

⁶² בתר דסיים שאלתין וגופא שלים בכל סטרין בחדווא דלבא ואיהו שאיל וסיים שאלתין יהדר לאמשכא ברכאן וחדוואן לתתא ברזא דהיכלא תליתאה לאמשכא לתתא ודא הוא רצה יהו"ה אלהינו בעמך ישראל האי איהו (נ"א בגין) דמעמדות אינון סמכין דגופא שירותא לתתא מן גופא תרין ירכין עד דמטי לברכין

תרגום: אחר שסיים הבקשות והגוף שלם בכל הצדדים בשמחת הלב והוא שאל וסיים את הבקשות יחזר להמשיך למטה ברכות ושמחות בסוד ההיכל השלישי להמשיך למטה וזה הוא רצה ה' אלהינו בעמך ישראל זהו (משום) שמעמדות הם התומכים של הגוף הראשית למטה מן הגוף שתי ירכים עד שמגיעים לברכים.

ליקוט על תפילת י"ח

ואמרו בתעניות פרק בשלשה פרקים בשנה, אמר ר' יעקב בר אחא אמר ר' אסי אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, והסוד כי המעמדות סמוכי הגוף סוד השמים ומשפיעים כח ונצח בארץ ונמצאו מיחדים בייחוד אחד השמים בארץ כי הם מקבלים משל מעלה ומשפיעים בשל מטה והוא קיום שמים וארץ, והם שאמרו עליהם בפרק אין דורשין שחקים שבו ריחים עומדות ופוחנות מן לצדיקים לעתיד לבא:

ובמדרשו של רשב"י ע"ה (ח"ג כ"ו ע"א) ושחקים יזלו צדק, מאן שחקים דכד שמים נטיל ליה ממעל מההוא אתר עילאה דשארי עלוי כדין ושחקים יזלו צדק, מאן שחקים אתר דטחנין מן לצדיקים ומאן נינהו נצ"ח והו"ד דודאי אינון טחנין מנא למאן לההוא אתר דאיקרי צדיק דהא אינון טחנין ליה לההוא מנא דאתיא מלעילא וכל ההוא טיבו מתכניש בגווייהו למיהב ליה לדרגא דצדיק בגין דיתברכא צד"ק מההיא נזילו דילהון, ועל דא טחנין מן לצדיקים, מאן צדיקים דא צדי"ק וצד"ק דכד מזדווגאן כחדא צדיקיים אקרון⁶³ עד כאן:

והזכירו התפלה עם העבודה באמרם ולתפלתם שעה והשב העבודה עם שתקנו לה ברכה בפני עצמה, לפי שהתפלה עבודה גם כן, ואמרו בספרי ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה וכמו שעבודת הקרבנות סבת חול השכינה על ישראל וייחוד וקרוב הכחות והוא סוד ייחוד השם הגדול בכבודו, כן התפלה סבת כל זה והוא שאנו הותמין בברכה זו המחזיר שכינתו לציון, והוא סוד חזרת מלכות בית דוד סוד השכינה וייחודה בצדיק חי העולמים סוד ציון, ולתכלית זה צריך העובד לכוין בברכה זו:

ברכת רצה:

⁶⁴רצה ה' אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם והשב את העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל ותפלתם באהבה תקבל ברצון ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך. ותחזנה עינינו בשובך לציון ברחמים ברוך אתה יאההדהו ניהיו המחזיר שכינתו לציון:

⁶⁵הנה הברכה זו ושתיים האחרונות הרומזים בספירות העליונות. וכן תהיה כוונתך בחול וי"ט ושבת לא תשתנה הכוונה בהם. וכן תהא כוונתך – רצה, כלומר אתה האדון הרצון כ"ע. רצה ה' ש"ה. אלהינו, ש"ת [יסוד]. בעמך ז"ס הבנין אשר עיקר ושרשם ישראל סבא. והשב העבודה, כל ז"ס. לדביר ביתך, לפני ולפנים אשר הדביר שבמקדש התחתון רומז אליו. ואשי ישראל, נשמותיהן של צדיקים שמקריב מיכאל על מזבח העליון. ותפלתן, של הנשמות ההם. תקבל ברצון, במדת רצון כ"ע. ותהי לרצון, עתה שב לבקש על עבודת הקרבנות שגם הם יעלו לרצון העליון. ותחזנה עינינו, ז"ס. בשובך, שם י"ה.

⁶³ ושחקים יזלו צדק (ישעיה מה ח) דכד שמים נטיל ליה ממעל מההוא אתר עלאה דשארי עלוי כדין שחקים יזלו צדק מאן שחקים אתר דטחנין מנא לצדיקא ומאן נינהו נצח והוד דאינון ודאי טחנין מנא לצדיקא למאן לההוא אתר דאיקרי צדיק דהא אינון טחנין ליה לההוא מנא דאתיא מלעילא וכל ההוא טיבו מתכניש בגווייהו למיהב ליה לדרגא דצדיק בגין דיתברכא צדק מההוא נזילו דלהון ועל דא טחנין מנא לצדיקא מאן צדיקא דא צדיק וצדק יוסף ורחל דכד מזדווגן כחדא צדיקים אקרו

תרגום: ושחקים יזלו צדק, שכאשר שמים נוטל אותן, ממעל מאותן מקום עליון ששורה עליו, אזי שחקים יזלו צדק. מי השחקים, זה המקום שטוחנים מן לצדיקים, ומיהם נצח והוד, שהם ודאי טוחנים מן לצדיקים. למי, לאותו מקום שנקרא צדיק, שהרי הם טוחנים את אותו המן שבא מלמעלה, וכל אותו טוב נכנס בתוכם, לתת אותו לדרגה של צדיק, כדי שיתברכו צדק מאותה נזילה שלהם, ועל זה טוחנים מן לצדיקים. מיהם הצדיקים, זה צדיק וצדק, יוסף ורחל, שכאשר מזדווגים כאחד, נקראו צדיקים.

⁶⁴ שושן סודות קיט

⁶⁵ שושן סודות קכ

ליקוט על תפילת י"ח

לציון, צדיק יסוד עולם [יסוד]. ברחמים, ת"ת הרמוזה בו"ו הכוללת כל ז' עיני ה'. וחזר וחתם המחזיר שכינתו, המלכות. לציון, אז בוודאי עת רצון היא וכל המקטרגים ספו תמו. ושם החותם של הברכה זו הוא שם בן י"ב אותיות והוא מוכב משם הוי"ה אדנ"י ההי"ו ונקוד שם יהו"ה בשבא ושם אדנ"י בקמץ ושם ההי"ו בפת"ח. ודע אעפ"י שבכוונתך תהא בשם י"ה בחבור שם כ"ע עכ"ז תשים כוונתך לג' התחתונות שהם נה"י רצה נגד נצ"ח מודים נגד החכמה שים שלום בינ"ה וניקוד שם יהו"ה בש"בא כדי לחברו במדת יסוד הרומז בשב"א אליהם. ונקוד שם אדנ"י בקמץ להשפיע אליו מהבי"נה אשר הקמץ רומז אליה ושם ההי"ו פתח להדביקו במדת החכמה וברחמים המרובים כי הפת"ח רומז אליה. שים אל לבך הכוונה בנקוד הזה עד אנה מנעת ותצליח:

מודים אנהנו לך וכו':

⁶⁶הנה הברכה הזו שרשה במדת החכמה וענפיה במדת ההוד אשר שם הכריעה עד שיתפקקו כל חליותיו שבשררה להשקיט מדת הדין של אדון השמטה ברחמים מדת החכמה וכל זה דרך הבינה. ולכן אומרים מודים אנהנו לך, ל"ך בגמטריא נ' לרמוז לנ' שערים המקבלים מן ש"ה ומודים בנימטריא מאה. והטעם כי בכרעו יכווין להשפיע ברכת המלך כ"ע למדת המלכות שבה נשלמו עשר ספירות שכל א' כלול מעשר שכללם ק' שעולה במילואו קפ"ו שהם ב' שמות הוי"ה אלהי"ם הרמוזים לש"ה ולש"ת. ולכן מיד אחר מודים חוזר ואומר שאתה ש"ה הוא כ"ע. ידוד ש"ה. אלהינו ש"ת [יסוד]. ואלהי אבותינו הפ"ת. לעולם צדיק יסוד עולם [יסוד], שגם הוא נקרא לעולם. ועד מלכות, שהיא עד בכל. צור חיינו, מצד החסד. מגן ישענו, מן הפחד. אתה, ש"ה. הוא, כ"ע. לדור, ת"ת. ודור, מלכו"ת. נודה לך, ש"ת [יסוד]. ונספר תהלתיך, נמשיך לתהלתיך שהיא מדגת תהלה. על חיינו המסורים בידך, מיד החס"ד. ועל נשמותינו הפקודות לך, להחיותם ע"י הגבורה. ועל ניסך שבכל יום עמנו, ע"י ס"ת ניסים נסתרים. ועל נפלאותיך, מנצ"ח. וטובותיך, צדיק יסוד עולם [יסוד]. שבכל עת, כ"ח עתים הבאים מן כח העטר"ה האמור למעלה עליהם. ועתה יגדל נא כח אדנ"י והם נקראים כ"ח מחנה השכינה וכנגדם כ"ח מחנות לבינה. ערב, הצורות מדת לילה. ובוקר, בקר הצורות מדת יום. וצהרים, ג' עליונות הרומז צוהר תעשה לתיבה כאשר פירשנו בפירושינו לתורה. הטוב צדיק יסוד עולם [יסוד]. כי לא כלו רחמך, מן מדת היום. והמרחם כי לא תמו חסדיך, כלומר מדת הרחמים לא תמו חסדיך מדרך גדול"ה ונצ"ח כי אתה מטה כלפי חסד מעולם כי אתה מקבל מעולם הרחמים הגמורים. ולכן, קוינו לך. ס"ה:

ברכת ועל כולם יתברך ויתרומם שמך מלכנו:

⁶⁷ועל כולם יתברך, בכ"ע. ויתרומם, בש"ה. שמך, י"ה יהו"ה. מלכינו, ש"ת [יסוד]. לעולם, ת"ת עם ו' קצוות. ועד, מקום הוועד מלכותך מלכותך המקבלת מן כל נעלמים. וכל החיים, ז"ם וכל אשר תחתיים. יודוך סלה ויהלו את שמך, י"ה יהו"ה באמת דרך קו האמצעי האל, ש"ת [יסוד]. ישועתינו, מן אדון השמטה. ועזרתינו, מכל שרי האומות. כי אתה עליון עליהם. מן המצר קראנוך עננו במרחב י"ה. בא"י הטוב שמך, שמגיע שפעתך למדת הטוב, צדיק יסוד עולם [יסוד]. וכן כתיב ברכות לראש משביר צדיק שמך מדת השם שם אדנ"י ולך ש"ת [יסוד] נאה נ' שעריך נאה הרומז בכ"ע להודות להביא הודאה

⁶⁶ שושן סודות קכא

⁶⁷ שושן סודות קכב

ליקוט על תפילת י"ח

בהכרעותינו במודים להשקיט מעלינו שטף הים מן המקטרגים השמאלים אשר הם בעלי ארס ואין תקוה לחיים מהם. ושם החותם הזה הוא מורכב מן ג' שמות מן יהו"ה אדנ"י אה"י ושם יהו"ה כולו סגול למען לכלול במדת החסד ואותיות שם אדנ"י כולו בציר"י שלא לחסום שור בדישו ואותיות אה"י פת"ח לערבו במדת חכמת אלהים להשקיט מדת הדין והבן זה היטב:

⁶⁸ ברכה שניה ברכת ההודאה כנגד הו"ד עמוד השמאלי מכלל המעמדות המקיימים שמים וארץ ומכלל השחקים הטוחנין מן לצדיקים, ובכאן סוד הכריעה להמשיך האור ולהורות על הנשמות על נשמותינו הפקודות לך, ובספר היכלות (ח"ב רס"ב ע"א) ובעיני לאמשכא בהני אתרי ברכאן בגין לאשכחא נייחא בהאי עלמא ובעלמא דאתי עד כאן, ואמרם וכל החיים יודוך סלה להורות כי תכלית החיים הם כדי שנודה ונשבח לשם הגדול באין הפסק, ובזאת הברכה שהיא כנגד הו"ד לפי שהיא דין ויש ליראה ממנה ואנו צריכים לרצותה בהודאה:

ועוד יש טעם להזכרת החיים בזאת הברכה והוא כי בהיכל עצם השמים (ח"ב רמ"ז ע"א) כתב בזה הלשון אורפניא"ל דקאמרן בדא אשתמודעאן חיים לעלמא כד אתדן עלמא לטב כדין נהיר רוחא דא, וכל חיין וכל חדו אשתכח דהא כיון דזכותא נפק ונהירו דינין כדין רוחא דא אינהיר וסימניך באור פני מלך חיים עד כאן:

ולפי שהיכל זה כנגד הו"ד אשר ברכה זו כנגדו אנו אומרים לעולם נודה לך ונספר תהלתך על חייו המסורים בידך לפי שהחיים נמשכים משם לעולם כשנדון לטובה, ואמרם על נשמותינו הפקודות לך בזאת הברכה לרצות ולהודות עליהן לפי שהן עתידות לעלות דרך שם להתלבש במלבוש יקר כפי מה שתקנו במעשיהם בחיים האלה, ואמרו עוד שם (ח"ב רמ"ז ע"א) בזה הלשון הכא קיימין כל אינון מלבושין דנשמתהון דצדיקיא דסלקין לאתחזאה קמי מאריהון ולקיימא קמיה, וכד נשמתא סלקא ומטאת להאי היכלא, כדין אזדמן חד ממנא דאתפקד על אינון לבושין וצדיקיא"ל שמיה דהא בזמנא דבר נש עביד פקודין דאורייתא בהאי עלמא כגוונא דאיהו אשתדל גרמיה הכי אתעביד ליה בהאי היכלא לעילא מלבושא לאתלבשא ביה בההוא עלמא וכד נשמתא סלקא ההוא ממנא נטיל ההוא לבושא דילה ואזיל עמיה עד דמטא לנהר דינור די נשמתא אצטריכא לאסתהיה ולאתלבנא תמן ולזמנין דטבעא נשמתא תמן ואתוקדא ולא סלקא:

ועוד שם ואי זכאת ההיא נשמתא ואסתלקת האי ממנא צדיקיא"ל נטיל לה לההיא נשמתא ואלביש לה כההוא לבושא ואתתקנת ביה וסלקא לקורבנא על ידא דמיכאל כהנא לקיימא תדיר כל יומין קמי עתיק יומין, זכאה חולקה דההיא נשמתא דקיימא וזכאת להאי עד כאן:

ולפי שיש בעליית הנשמה הזכה צורך גבוה וכמו שהתבאר לזה הזכרה ההודאה עליהן בברכה זו שהיא כנגד הו"ד מקום ההודאה כדי שתעלה הנשמה דרך שם לרצון ולא תטבע בנהר דינור, ואמרם ויהללו ויברכו את שמך הגדול באמת, לפי שתכלית החיים שיחיה העובד השלם כדי להלל ולברך את השם הגדול מהמקור העליון כדי שיתיחד בכבודו, ולזה צריך לבוין בעבודתו, ואמרם לעולם כי טוב לפי שאין הפסק לייחוד כך צריך שיחיה ההלול וההודאה באין הפסק, ולזה יכסוף השלם החיים הארוכים כדי לייחד באין הפסק, ברכה שלישיית ברכת השלום כנגד צדיק חי העולמים שלום נתון בארץ החיים שלום מלכות בית דוד, צדק ושלום נשקו, כי בהמצא השלום הזה ימצאו כל הטובות

⁶⁸ עבה"ק ח"ב פי, א.

ליקוט על תפילת י"ח

והברכות כי הוא הלוקט והמושך השפע והאור מראש הלבן סוד המוח דרך חוט השדרה ומריק בלויה שלו ובו אנו חותמין המברך את עמו ישראל בשלום:

ובמדרשו של רשב"י ע"ה בסוף ההיכלות (ח"ב רס"ב ע"א) בזה הלשון הכא איהו שלום שלום לעילא שלום לתתא שלום לכל סטרין שלום בפמליא דלעילא ושלום בפמליא דלתתא, דא אתיהיב לשלום דדא איהו שלמא בפמליא דלתתא ודא איהו פמליא דלתתא דאיהו היכלא לתתא ודא בחבורא חדא בפמליא דלעילא, ומהכא נגיד לכל אינון תתאי דלבר, ורזא דא כליל ואשתלים כלא כחדא, עילא ותתא בנהירו חד לאשתלמא שם מלא שם דא דאיהו שלום בכלהו היכלין בכל אינון נהורין עילאין למהוי כלהו חד שים שלום טובה וברכה וכו' האי בר נש כד אשתאיל לנפקא מהיכלא דא לבר ישוי גרמיה כאלו נפיק מחברותא דמלכא ומגוי היכליה ומאיך גרמיה קמיה, אבל יחדי בגרמיה דהא קדמאה איהו לנטלא עטרא דמשיכו דברכאן דנגדין מייחודא דמאריה דא איהו בר נש דאיהו מהיכלא דמלכא, דהא בההיא שעתא דנפיק מהיכלא דמלכא וכלא קשיר בכל הני סטרין דקשורא וייחודא וברכאן וקדושה ותוספת קדושה קב"ה קרא לכל פמליא דלעילא, ואמר לון כתבו להאי בר נש פלניא מאינון דאקרון חושבי שמו מאן חושבי שמו אלין אינון דמחשבי וכוונין ברזא דשמיה ליחדא היכלין בהיכלין ולקשרא קשרין וליחדא כלהו בייחודא חדא ואלין אינון חושבי שמו כד"א ולחשוב מחשבות כדין אכתיבו ליה ואתרשים ואשתמודע לעילא ואשתלים איהו לעילא ותתא⁶⁹ עד כאן:

וסוד הענין כי כשהמתפלל יודע סדר הדברים עליונים ותחתונים ומכוין בתפלתו הכוונה הראויה בכוונה ההיא מתחברים היכלות של מטה בשרשיהם וסבותיהם שהם

---

⁶⁹ ז"ל: היכלא תתאה לתתא שים שלום טובה וברכה הכא איהו כללא דשלום שלום לעילא שלום לתתא שלום לכל סטרין שלום בפמליא דלעילא שלום בפמליא דלתתא דא איהו פמליא דלתתא (דאיהו היכלא דלתתא ודא) בחבורא חדא בפמליא (נ"א בהיכלא) דלעילא ומהכא נגיד לכל אינון תתאי דלבר

והכא אתכליל ואשתלים כלא כחדא עילא ותתא בנהירו חדא לאשתלמא שם מלא יה"ה אלהים שם דא דאיהו שלם בכל אינון היכלין בכל אינון נהורין עלאין למהוי כלהו חד (שים שלום טובה וברכה)

האי בר נש כד אשתאיל מהיכלא דא לנפקא לבר ישוי גרמיה כמאן דנפיק מחברותא דמלכא ומגוי היכליה וימאיך גרמיה קמיה אבל יחדי גרמיה דהא קדמאה איהו לנטלא עטרא דמשיכו דברכאן דנגדין מיחודא דמאריה דא איהו בר דאיהו מהיכלא דמלכא דהא בהאי שעתא דקא נפיק מקמי מלכא וכלא קשיר בכל הני סטרין בקשורא דיחודא וברכאן וקדושה ותוספת קדושה קודשא בריך הוא קרי לפמליא דלעילא ואמר לון כתבו להאי בר נש פלניא מאינון דאקרון חושבי שמו מאן חושבי שמו אינון דמחשבי ומכוונין ברזא דשמיה ליחדא היכלין בהיכלין לקשרא קשרין וליחדא כלהו ביחודא חדא ואלין אינון חושבי שמו כמה דאת אמר (מלאכי ג טז) ולחושבי שמו כדין אכתיבו ליה ואתרשים ואשתמודע לעילא (ואתרשים) ואשתלים איהו לעילא ותתא תרגום: ההיכל התחתון למטה שים שלום טובה וברכה כאן הוא כלל השלום שלום למעלה שלום למטה שלום לכל הצדדים שלום בפמליא של מעלה שלום בפמליא של מטה וההיכל הזה הוא פמליא של מטה (שהוא היכל שלמטה וזה בחבור וכו') בחבור אחד בפמליא (בהיכל) של מעלה ומכאן שופע לכל אותם התחתונים שבחוץ.

וכאן נכלל ונרשם הכל כאחד מעלה ומטה באור אחד להשתלם שם מלא ה' אלהים השם הזה שהוא שלם בכל אותם ההיכלות בכל אותם האורות העליונים שיהיו כולם אחד (שים שלום טובה וברכה).

האדם הזה כשנשאל מההיכל הזה לצאת החוצה ישים עצמו כמי שיוצא מחברת המלך ומתוך היכלו וינמיק את עצמו לפניו אבל ישמח את עצמו שהרי הוא ראשון ליטול עטרה של משיכת הברכות ששופעות מיחוד של רבונו זהו הבן שהוא מהיכל המלך שהרי בשעה הזאת שיוצא מלפני המלך והכל קשור בכל הצדדים הללו בקשר של יחוד וברכות וקדושה ותוספת קדושה הקדוש ברוך הוא קורא לפמליא של מעלה ואומר להם כתבו על אדם פלוני הזה מאותם שנקראים חושבי שמו. מי הם חושבי שמו אותם שחושבים ומכונים בסוד של שמו ליחד היכלות בהיכלות לקשר קשרים וליחד את כולם ביחוד אחד ואלו הם חושבי שמו כמו שנאמר ולחשבי שמו אז כותבים אותו ונרשם ונודע למעלה והוא (נרשם) נשלם למעלה ולמטה.

ליקוט על תפילת י"ח

המאורות העליונים והוא ייחוד השם הגדול בכבודו, וזה סוד שם מלא יהוה אלהים, והעובד האמיתי המכוין לזה הרי הוא מכת הנקראים חושבי שמו המכוונים בסוד השם הגדול לייחודו בכבודו והוא ייחוד ההיכלות של מטה בשל מעלה, ובספר תולעת יעקב הארכנו בסוד הענין וסדר הדברים והכוונה בחבור היכלות של מטה בשל מעלה:

וכבר כתבנו בפרק ששי מזה החלק כי המיחד הענפים בשרש בלי שום פרוד הנה הוא דבק בשם הגדול, ובספר היכלות (ח"ב רס"א ע"ב) בזה הלשון כגוונא דאתאחדא אשא במיא ומיא באשא דרום בצפון וצפון בדרום מזרח במערב מערב במזרח, הכי נמי אתקשר כלא כחדא וייחודא אשתלים דא בדא וכל אינון דידעי לסדרא צלותהון כדקא יאות אתקשר בהו וקריבו ליה לאתכללא בהו, שאלתא שאיל ואתיהיב ליה זכאה חולקיה בעלמא הדין ובעלמא דאתי עד כאן:

הרי שהיודע לסדר תפלתו באופן שיתיחדו ויתקשרו היכלות של מטה סוד השם הנכבד בהיכלות של מעלה סוד השם המיוחד גם הוא מתקשר ומתדבק בהם ושאלתו נעשית והוא מאושר בעולם הזה ובעולם הבא:

ברכת שים שלום:

⁷⁰ שים שלום טובה וברכה חן וחסד ורחמים עלינו ועל כל ישראל עמך ברכינו אבינו כולנו יחד באור פניך כי באור פניך נתתה לנו ידוד אלהינו תורת חיים אהבה וחסד צדקה וברכה ורחמים וחיים ושלוש טוב בעיניך לברך את עמך ישראל בכל עת ובכל שעה בשלומיך. ברוך אתה ה' הש"א הל"ה ווי"י מ"ה המברך את עמו ישראל בשלום. הנה הברכה הזו נתקנה נגד ספירת הבינה הנותנת שש השפעת למדת צדיק יסוד עולם [יסוד] והם שלום וטוב וברכה חן וחסד ורחמים. וכל אלה הברכות תבואינה לראש צדיק והיו שש נגד שש קצוות ואף כי הם מסודרים שלא כדרך הספירות שהם כלולות זה בזה וכולם קבלו מן עלינו והגיע כל בדרך קו האמצעי. ושאר הספירות הנקראים ישראל ת"ת, עמך ז"ס. וחזר למדת חכמה עילאה הנקרא אב ואמר ברכינו אבינו באור פניך, הפנים המאירים אשר על ידה נתתה לנו יהו"ה, ש"ה. אלהינו, ש"ת [יסוד]. והזכיר בכאן ט' ברכות אשר מגעת ממנו. והם תורת חיים, התורה הנותנת אהבה וחסד צדקה וברכה ורחמים וחיים ושלוש. והם כנגד ט' ספירות הנשפעות על ידה באלו הברכות. ועתה חזר לבקש כל אלו הברכות, ואומר וטוב בעיניך, ז"ס. כלומר, יה"ר שמדת טוב יתחבר בעיניך ז"ס לברך את עמך ישראל בכל במדת כל [יסוד] ובמדת עת (מלכות) שהם מתברכים בשלומיך המגיע אליהם. בא"י המברך את עמו ישראל, התחתונים. בשלום, צדיק יסוד עולם [יסוד]. בחיבור בת זוגו. כדכתיב ונתתי שלום בארץ ואין מחריד, כלומר משרי האומות כי אין להם מקום להאחו. ולכן הסמיך אליו והשבתי חיה רעה מן הארץ. ושם החותם הזה הוא מורכב מן ההו"י שלו"ם אהי"ה וכולם מקור נקודם הושם נקוד מדת דין באמצע שני נקודים מן הרחמים שהרי כל ג' תיבות מנקדים סג"ל צי"רי פת"ח ושים לבך לזה ועוד שהושם השלום בין שני שמות הרחמים והבן זה:

אלהי נצור לשוני מרע:

⁷¹ אלהי נצור לשוני מרע וכו' וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבתם. בשם י"ה אכתריאל י"ה יהו"ה צבאו"ת י"ה אדירירון י"א (שוא פתח) י"א

⁷⁰ שושן סודות קכג

⁷¹ שושן סודות קכד

ליקוט על תפילת י"ח

(קמ"ץ) הדא"ה (פתח שוא קמ"ץ שוא) ונא"י (שוא קמ"ץ צירי) הי"ה (פתח חיריק קמ"ץ חיריק) אר (קמ"ץ שוא) אר (פתח פתח) תא (פתח קמ"ץ) ענינו יהו"ה (שוא קמ"ץ שורוק שוא) כי אני בתומי הלכתי וביהו"ה במחתי. ענינו יו"ד המשפיע לה"א, ענינו ה"א המשפיע לוא"ו וענינו יהו" (שוא קמ"ץ פתח) יו"ה (שוא פתח חיריק) הו"י (קמ"ץ חיריק) הי"ו (שוא) וי"ה (קובוץ ריק תחת ה' פתח תחת ה') וה"י (קובוץ חיריק) עננו משמי רום מעלתך הנודע אליך לברך והצליחנו בכל מעשי ותנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ויהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהו"ה צורי וגואלי. עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

⁷²דע כי הבקשה הזאת הוא כדמות נמילת רשות וגם ויודוי וכוונתה כן הוא – ידעת מאשר ביארנו כי עד עתה בג' האחרונות היתה הבקשה לשלש העליונות וכן ידעת כי הבינה נקראת ברית לשון וכנגדה לשונינו. וכן כבר התבאר אנה תרמוז התורה ואנה רומזים המצות. וכן כבר התבאר סוד אכתרי"אל אנה רומזו וכן אדירירו"ן שהם רומזים לכ"ע ולש"ת וכן שם אראריפ"א שהוא שם הכת"ר כמו שבארו ר' נחוניא בן הקנה בתפלתו. רק נשאר לבאר לך ד' שמות אלו יא"יא הד"אה ינא"י הי"ה. וזה שרשם בראשי תיבות הראשונים יוצא שם יהו"ה ובשניות אד"ני ובשלישית יא"יא ומן ד' אהיה ושורש שם יא"יא ה' אלהינו ה' אחד אמנם שם יא"יא יוצא מן הפסוקים האלו ישמחו וירננו לאומים וגו' יודוך עמים אלהים יודוך ארץ נתנה יכולה יברכנו אלהים ויראו אותו כל אפסי ארץ. וכן ששת השמות הם יוצאים ומצירוף שם יהו"ו כי ג' אבנים בונים ו' בתים ורום בחולם רומזו אל כ"ע וקדוש רומזו אל ש"ת [יסוד]. ברוך לש"ה הוא לכ"ע. ותיבת לרצון רומזו לכ"ע וצורי וגואלי למלכו"ת וליסוד והנה נעוץ סופן בתחילתן:

⁷² שושן סודות קכה